

Evaluering av jegerprøveordningen

Utarbeidet på oppdrag for Miljødirektoratet, desember 2023

Om Oslo Economics

Oslo Economics utreder samfunnsfaglige problemstillinger og gir råd til bedrifter, myndigheter og organisasjoner. Våre analyser kan være et beslutningsgrunnlag for myndigheter, et informasjonsgrunnlag i rettslige prosesser, eller for interesseorganisasjoner. Vi forstår problemstillingene som oppstår i skjæringspunktet mellom marked og politikk.

Oslo Economics er et samfunnsfaglig rådgivningsmiljø med erfarne konsulenter med bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt basert på bransjeerfaring, fagkompetanse og et nettverk av samarbeidspartnere.

Om jegerprøveordningen

Jegerprøveordningen skal sikre at personer som ønsker å jakte i Norge har den nødvendige grunnkunnskapen for å utøve human og sikker jakt, samt opprettholde samfunnets tillit til at jegere opptrer innenfor regelverk og samfunnets etiske normer. Ordningen omfatter et obligatorisk teoretisk kurs, etterfulgt av en elektronisk eksamen. Det er Miljødirektoratet som er ansvarlig for ordningen, mens selve gjennomføringen omfatter flere ulike aktører, både frivillige og organiserte.

Det var totalt 12 064 personer som bestod jegerprøven i 2021-2022. De fleste av disse var i aldersgruppen under 29 år.

Evaluering av jegerprøveordningen/nummer 2023_96

© Oslo Economics, 12. desember 2023

Kontaktperson:

Guro Landsend Henriksen / Partner

glh@osloeconomics.no, Tel. 928 04 648

Foto/illustrasjon: Frans-Arne Stylegar – Helleristning i Alta (CC BY SA 3.0)

Innhold

Sammendrag	4
1. Om oppdraget og metode	7
1.1 Bakgrunn for oppdraget	7
1.2 Mandat	7
1.3 Metode og informasjonsgrunnlag	8
1.4 Rapportstruktur	8
2. Om jegerprøveordningen og andre sertifiseringsordninger	9
2.1 Beskrivelse av jegerprøveordningen	9
2.2 Beskrivelse av jegerprøve-ordningen i Sverige og Danmark	14
2.3 Innretning av andre sertifiseringsordninger	15
3. Evaluering av dagens jegerprøveordning	17
3.1 Organisering	17
3.2 Finansiering	24
3.3 Regelverk og retningslinjer	26
3.4 Faglig innhold, omfang og gjennomføring	27
3.5 Informasjonsflyt	32
4. Referanser	33
Vedlegg A Nærmere beskrivelse av jegerprøveordningen i Sverige og Danmark	34
Vedlegg B Beskrivelse av utvalgte sertifiseringsordninger	37

Sammendrag

Jegerprøveordningen har som formål å sikre at jakt utøves på en human og sikker måte, og at samfunnet har tillitt til at jegere opptrer innenfor fastsatt regelverk og samfunnets etiske normer. På oppdrag for Miljødirektoratet, har Oslo Economics gjennomført en evaluering av dagens jegerprøveordning og vurdert forslag til mulige endringer i ordningen. Vår vurdering er at jegerprøveordningen i all hovedsak fremstår som hensiktsmessig og tilstrekkelig, sett opp mot formålene med ordningen. Når avtalen med NaCL om utdanning og oppdatering av instruktører utløper, mener vi det er grunnlag for å vurdere om denne oppgaven bør overføres til myndighetene. En slik endring forventer vi at kan legge til rette for en mer hensiktsmessig og effektiv forvaltning. Videre mener vi at det er behov for å presisere retningslinjene som gjelder ved gjennomføring av jegerprøveeksamen overfor kommunene. Dette kan bidra til å sikre at de som godkjennes som jegere har de nødvendige kunnskapene som kreves. Vi mener også at det er forhold som taler for å utvide den praktiske delen av jegerprøvekurset, for å sikre at kandidater har de nødvendige praktiske ferdighetene som kreves for å utøve jakt. Av hensyn til effektiv ressursbruk, ser vi en slik utvidelse av jegerprøvekurset som mer hensiktsmessig enn å innføre en større praktisk prøve eller en ren skyteprøve som del av jegerprøveeksamen. For at en slik endring ikke skal øke kursets omfang betydelig, foreslår vi at myndighetene samtidig vurderer om en større del av den teoretiske klasseromsundervisningen skal kunne gjennomføres som e-læring. En slik endring forventer vi at ikke vil gå ut over ordningens formål, da den teoretiske delen av kurset testes gjennom eksamen.

Bakgrunn og mandat

Jegerprøven er viktig for å sikre at jegerne utvikler gode holdninger til jakt og jaktutøvelse. Ordningen skal sikre at jegere har grunnkunnskap om human og sikker jakt, våpen og skyting, arter, lovverk og jakt- og fangstutøvelse. Ordningen bidrar også til at samfunnet har tillitt til at jegere opptrer innenfor fastsatt regelverk og samfunnets etiske normer.

På oppdrag for Miljødirektoratet har Oslo Economics gjennomført en evaluering av jegerprøveordningen. Formålet med evalueringen har vært å belyse om ordningen er hensiktsmessig innrettet sett opp mot ordningens formål, samt andre samfunns mål som kan berøres av ordningen. Det har vært særlig relevant å vurdere fremtidig innretning av ordningen i lys av aktuelle samfunnsendringer. Evalueringen inkluderer en vurdering av ordningens organisering, finansiering, regelverk, faglig innhold og omfang og informasjonsflyt.

Metode og informasjonsgrunnlag

For å svare ut prosjektets problemstillinger har vi benyttet ulike informasjonskilder. Vi har gjennomgått relevante dokumenter og statistikk, og gjennomført intervjuer med en rekke aktører, herunder jegerprøveinstruktører, representanter i kommuner med ansvar for å arrangere jegerprøveeksamen og andre aktører involvert i jegerprøveordningen slik som NaCL, NJFF og studieforbundene. Vi har også gjennomført intervjuer med aktører som har kjennskap til jegerprøveordningen i Sverige og Danmark, og enkelte aktører med ansvar for andre sertifiseringsordninger (båtførerprøven og kjøreprøven).

Om jegerprøveordningen

Jegerprøveordningen involverer mange aktører. Miljødirektoratet har overordnet ansvar for jegerprøveordningen, og fastsetter blant annet regelverk for innhold og gjennomføring. Studieforbundene har avtale med Miljødirektoratet om gjennomføring av jegerprøvekurs. Jegerprøvekurs arrangeres enten i direkte regi av studieforbundene eller gjennom tilknyttede medlemsorganisasjoner. De fleste jegerprøvekurs gjennomføres av instruktører tilknyttet lokale jeger- og fiskerforeninger. Jegerprøvekurset består av 30 timers undervisning fordelt på ni samlinger. Kostnadene til kursarrangører dekkes av kursavgift og tilskudd fra studieforbundene.

Den eksterne tjenesteleverandøren NaCL AS har, gjennom avtale med Miljødirektoratet, ansvar for utdanning og veiledning av jegerprøveinstruktørene, og oppdatering og utvikling av undervisningsmateriell. Instruktørutdanningen består av fire deler, herunder erfaring fra jakt og skyting, e-læringskurs, helgekurs og

eksamen. For å bli instruktør må kandidater delta på instruktørkurs og bestå instruktøreksamen. Instruktørutdanningen er i hovedsak finansiert gjennom en kursavgift til NaCL, mens enkelte mindre, administrative oppgaver knyttet til instruktørutdanningen dekkes av eksamensavgiften.

Kommunene har ansvar for å arrangere jegerprøveeksamen. Kommunene kan motta refusjon fra Miljødirektoratet for å dekke kostnadene for å arrangere eksamen. Dette dekkes gjennom eksamensavgiften. Eksamensavgiften skal også dekke Miljødirektoratet kostnader knyttet til forvaltning av jegerprøveordningen.

Evaluering av jegerprøveordningen

Vår vurdering er at jegerprøveordningen i stor grad er innrettet på en hensiktsmessig måte, sett opp mot ordningens formål om å sikre at jegere har nødvendig grunnkunnskap om human og sikker jakt, at jakt utøves på en måte som bidrar til tillitt i samfunnet, og at jegerprøven er en kilde til informasjon om hvordan jakt og fangst er ment å utøves.

Jegerprøveordningen inkluderer mange ulike aktører, og oppgaver i ordningen er fordelt mellom offentlige, private og ideelle organisasjoner. Vi mener at dagens organisering i stor grad legger til rette for at formålene med ordningen oppnås. Vi mener likevel at det er forhold som taler for at det kan være hensiktsmessig at ansvaret for instruktørutdanningen legges til Miljødirektoratet når avtalen med NaCL utløper. En slik endring kan bidra til mer effektiv forvaltning ved at Miljødirektoratet har direkte kontakt med kommende og eksisterende instruktører. Samtidig forventer vi at en slik omlegging ikke vil gå ut over kvaliteten på utdanningen eller at ressursbruken vil øke betydelig.

Videre mener vi at det er forhold som taler både for og imot å opprettholde dagens krav om at jegerprøvekurs skal arrangeres i regi av studieforbund, i tråd med voksenopplæringsloven. Fjerning av kravet vil legge til rette for flere aktører og økt konkurranse om deltagere på jegerprøvekurs. Dette kan bidra til mer effektiv drift og økt kvalitet. Vi forventer imidlertid at denne effekten i størst grad vil finne sted i sentrale strøk der det er stort tilfang på kandidater. Vi mener det er betydelig usikkerhet knyttet til om mindre kommuner, med færre jegerprøvekandidater, vil dra nytte av de samme effektene, og at det er en risiko for økt sentralisering av kursvirksomhet.

Kravet om tilknytning til studieforbund gjør i dag at flertallet av jegerprøvekurs som avholdes arrangeres av lokale jeger- og fiskerforeninger. Inntektene fra jegerprøvekursene går i stor grad tilbake til lokalsamfunnet gjennom finansiering av foreningens øvrige aktivitetstilbud. Dersom markedet for jegerprøvekurs profesjonaliseres forventer vi at de lokale jeger- og fiskerforeningenes inntekter fra jegerprøvekurs vil reduseres, i tillegg til instruktørens villighet til å legge inn egeninnsats. Det vil si at det finansielle grunnlaget for foreningens øvrige aktivitetstilbud reduseres. Jegerprøvens formål isolert sett tilsier at det kan være hensiktsmessig å fjerne kravet om at jegerprøvekurs skal arrangeres i regi av studieforbund. Hvorvidt kravet om tilknytning til studieforbund bør fjernes avhenger imidlertid av i hvor stor grad myndighetene vektlegger de ulike samfunnshensynene som en slik endring vil kunne føre til.

Vi vurderer at dagens finansieringsmodell, som baserer seg på at jegerprøveordningen skal være selvfinansiert, gir et godt grunnlag for å sikre et tilstrekkelig tilbud og kvalitet i alle deler av jegerprøveordningen. Inntektsnivået i ordningen fremstår som bærekraftig, samtidig som kostnadsnivået ikke utgjør en betydelig barriere for personer som ønsker å ta instruktørutdanningen, delta på jegerprøvekurs eller ta eksamen.

Samtlige aktører opplever at regelverket og retningslinjene i jegerprøveordningen er tydelig og hensiktsmessig innrettet. Det er imidlertid flere instruktører som ønsker større mulighet for å gjøre tilpasninger i kursopplegget. Høy grad av detaljregulering bidrar til å sikre kvalitet i kursgjennomføringen, noe som vi ser som formåleffektivt. Vi vurderer likevel at det kan være hensiktsmessig å åpne for noe mer fleksibilitet i kursgjennomføringen, for eksempel for å hensynta praktiske utfordringer knyttet til værforhold i forbindelse med gjennomføring av den praktiske delen av undervisningen. Dersom myndighetene åpner for noe mer fleksibilitet i kursgjennomføringen mener vi dette bør gjøres innenfor definerte rammer der instruktørens handlingsrom er tydelig beskrevet slik at Miljødirektoratets ressursbruk knyttet til oppfølging av regelverket ikke øker betydelig.

Jegerprøveordningens faglige innhold, omfang og gjennomføring fremstår i all hovedsak som tilstrekkelig og hensiktsmessig. Vi vurderer at dagens krav om fysisk undervisning i kursene ikke bør fjernes. Kravet innebærer en kontrollmekanisme som anses som viktig for at jegerprøveordningen skal opprettholde sin tillit i samfunnet. Flere informanter forteller imidlertid at de opplever at deltakere på jegerprøvekurs har et svakere kompetansegrunnlag i dag, sammenlignet med tidligere. En rapport fra 2023 finner at en barriere for å jakte etter å ha tatt jegerprøven, er at nye jegere har for liten praktisk erfaring og føler seg usikre (Zouhar &

Andersen, 2023). Dette tilsier behov for mer praktisk trening. Vi vurderer det ikke som hensiktsmessig å utvide eksamen med en større praktisk prøve, eller ren skyteprøve, da det forventes å være svært ressurskrevende for arrangører og at det kan øke barrierene for å bli jeger. Et alternativ for å tilrettelegge for økt grad av praktisk trening, mener vi derfor kan være å innføre mer praktisk innhold som del av det obligatoriske jegerprøvekurset. Med praktisk innhold mener vi både trening i våpenhåndtering, skytetrening, avstandsbedømmelse og andre praktiske egenskaper som er nødvendig for å utøve sikker og human jakt. En slik endring forventer vi at vil være mer gjennomførbart og kostnadseffektivt. For å ikke utvide omfanget av jegerprøvekurset og dermed øke barrierene knyttet til å ta jegerprøven, forslår vi å kombinere en utvidelse av det praktiske innholdet i kurset med at en større del av den teoretiske kursundervisningen gjennomføres som e-læring.

Vår vurdering er at informasjonsflyten i ordningen virker å være tilstrekkelig for at aktørene får den informasjonen de trenger. Det kan imidlertid være vanskelig for mulige jegere å finne frem til informasjon om jegerprøvekurs. Vi forslår derfor at myndighetene anbefaler, eventuelt pålegger, kommunene å ha informasjon om jegerprøven på sine nettsider. Kommunene bør selv kunne velge hvordan de skal løse dette. For eksempel kan kommunene ha informasjon om planlagte kurs på sine nettsider, kontaktinformasjon til lokale kursholderne eller kontaktinformasjon til den som er ansvarlig for jegerprøven i kommunen, slik at mulige deltakere kan kontakte disse for å få informasjon om kommende kurs eller henvises til rette vedkommende.

1. Om oppdraget og metode

Oslo Economics har på oppdrag for Miljødirektoratet evaluert jegerprøveordningen. Hensikten med evalueringsoppdraget har vært å vurdere om jegerprøveordningen er hensiktsmessig innrettet sett opp mot dens formål, samt andre samfunns mål som kan berøres av ordningen.

1.1 Bakgrunn for oppdraget

Jakt er å oppspore høstbart vilt med formål om å felle (avlive) eller fange viltet. Jakt er en kombinasjon av ressursutnyttning, aktivt friluftsliv og naturforvaltning, inkludert bestandsregulering.

I Norge skilles det mellom to former for jakt; småvilt- og storviltjakt. Småviltjakt inkluderer alle viltarter som ikke regnes som storvilt og omfatter jaktbare fugler og dyrearter som hare, bever, rødrev og mårdyr (unntatt jerv). Småviltjakt krever bestått jegerprøve, betalt jegeravgift og tillatelse fra grunneier til å drive jakt. Som storvilt regnes elg, hjort, rådyr, villrein og andre større viltarter. Storviltjakt krever at jegeren i tillegg har gjennomført og bestått en årlig skyteprøve.

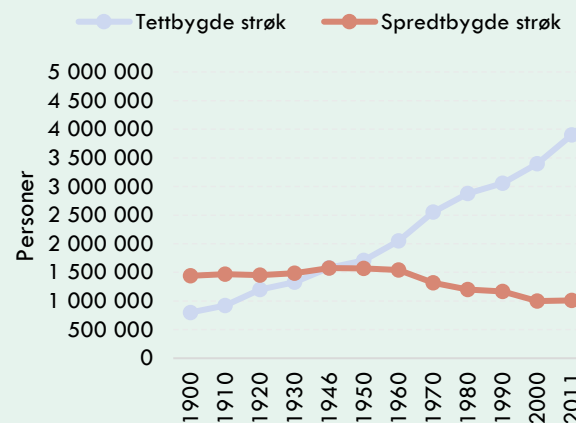
For å jakte i Norge er det en forutsetning at man besitter de nødvendige grunnkunnskapene for å kunne utøve human og sikker jakt. Derfor må alle som ønsker å utøve jakt og fangst ha gjennomført jegerprøvekurs før de kan ta jegerprøveeksamen.

Jegerprøveordningen ble innført i 1986 og har blitt oppdatert og justert flere ganger siden den tid. En ny forskrift om gjennomføringen av jegerprøveordningen ble innført i 2002. Siden 2002 er det gjort flere justeringer i omfang og innhold, blant annet ble rammene for gjennomføring av obligatorisk kurs i 2016 utvidet til å omfatte tre alternativer, inkludert en modell med helgesamlinger.

Siden jegerprøven ble innført har det skjedd flere samfunnsendringer som kan ha betydning for hvordan jegerprøveordningen bør innrettes framover. Blant annet har den generelle kunnskapen om jakt og holdninger til våpen endret seg. Denne henger sammen med sentraliseringstrenden man har sett de siste tiårene, vist i Figur 1-1. Over 80 prosent av Norges befolkning bor i dag i byer og tettbebygde strøk. At en mindre andel av befolkningen lever tettere på natur kan tilsa at behovet i samfunnet for grunnleggende kunnskap om natur og friluftsliv er blitt større.

Over de senere årene, og særlig etter koronapandemien, har det også vært en rask digital utvikling som muliggjør nye former for undervisning og kunnskapsformidling gjennom e-læring og fjernundervisning.

Figur 1-1: Befolkning i tett- og spredtbygde strøk 1900 - 2020

Kilde: SSB, 2023

1.2 Mandat

For å sikre at jegerprøven er innrettet på en god og effektiv måte ønsket Miljødirektoratet en ekstern evaluering av ordningen. Det er gjort flere interne evalueringer av jegerprøveordningen, men det har ikke blitt gjennomført en ekstern evaluering. Miljødirektoratet viser til at det er særlig relevant å vurdere fremtidig innretning av ordningen i lys av relevante samfunnsendringer.

Oslo Economics har på oppdrag for Miljødirektoratet gjennomført en evaluering av jegerprøveordningen. Formålet med evalueringen har vært å belyse om ordningen er hensiktsmessig innrettet sett opp mot dens formål og andre samfunns mål som kan berøres av ordningen. Evalueringen inkluderer en vurdering av ordningens organisering, finansiering, regelverk, faglig innhold og omfang, og informasjonsflyt. Følgende spørsmål har blitt belyst:

1. Er jegerprøven organisert på en hensiktsmessig måte?
2. Er ressursbruken (og finansieringen) forsvarlig og bærekraftig på lang sikt?
3. Fungerer regelverket, og etterleves regler og rutiner for ordningen?

4. Er det behov for å endre faglig innhold og/eller ordningens omfang?
5. Fungerer informasjonsflyten i ordningen?

I lys av evalueringen av dagens innretning av ordningen er det skissert alternative modeller for hvordan ordningen kan være innrettet. Fordeler og ulemper ved disse alternative modellene er vurdert opp mot målene med ordningen og andre samfunnshensyn.

1.3 Metode og informasjonsgrunnlag

For å svare ut prosjektets problemstillinger har vi innhentet informasjon gjennom ulike kilder. Vi har gjennomgått relevante dokumenter og statistikk, og gjennomført intervjuer med ulike aktører, herunder jegerprøveinstruktører, representanter i kommuner som har ansvar for å arrangere jegerprøveeksamen, og andre aktører som er involvert i jegerprøveordningen slik som NaCL, Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF) og studieforbundene. Vi har også gjennomført intervjuer med aktører som har kjennskap til jegerprøveordningen i Sverige og Danmark, og enkelte aktører med erfaring fra andre sertifiseringsordninger i Norge (båtførerprøven og kjøreprøven).

Kommunene og jegerprøveinstruktørene i utvalget har blitt valgt ut for å sikre geografisk spredning og kommuner av ulik størrelse. Vi har tilstrebet å inkludere kommuner og jegerprøveinstruktører i alle landets fylker, men varierende svarprosent har gjort at ikke alle fylker er representert blant både informanter i kommunene og instruktører. Tabell 1-1 viser utvalget av kommuner og instruktører fordelt på fylkene. De fleste av instruktørene i utvalget tilhører medlemsorganisasjoner i studieforbundet Natur og Miljø. Enkelte instruktører tilhører medlemsorganisasjoner i studieforbundene Næring og Samfunn og AOF.

I intervjuer har vi kartlagt aktørenes erfaringer med jegerprøveordningen, herunder synspunkter rundt hvordan ordningen er organisert, rollefordeling, finansiering, regelverk, faglig innhold, informasjon og kommunikasjon, og samarbeid mellom aktørene. Vi har deretter sammenstilt informasjonen for å svare ut prosjektets problemstillinger.

Intervjuene med jegerprøveinstruktører og kommuner ble gjennomført som telefonintervjuer. Intervjuer med andre aktører ble hovedsakelig gjennomført som semistrukturerte intervjuer, over Teams.

Semistrukturerte intervjuer innebærer at en rekke forhåndsbestemte spørsmål stilles i lik rekkefølge til alle intervjurespondentene. Dette sørger for å ha likt vurderingsgrunnlag på tvers av alle respondenter.

Videre inkluderer intervjuene oppfølgingsspørsmål som tilpasses hver enkelt respondent. Dette bidrar til at intervjuet til en viss grad blir formet av deres svar.

Tabell 1-1: Antall informanter i kommunene og jegerprøveinstruktører fordelt på fylkene

Fylke	Kommuner	Instruktører	Totalt
Agder	4	1	5
Innlandet	2		2
Møre og Romsdal	1	2	3
Nordland		2	2
Oslo		1	1
Rogaland	3	1	4
Troms og Finnmark	2	2	4
Trøndelag	1	2	3
Vestfold og Telemark	1	1	2
Vestland	1	1	2
Viken	2	2	4
Sum	17	15	32

1.4 Rapportstruktur

Rapporten er strukturert som følger:

- Kapittel 2 inneholder en beskrivelse av dagens jegerprøveordning og andre sertifiseringsordninger.
- Kapittel 3 inneholder vår evaluering av jegerprøveordningen og vurdering av mulige endringer i ordningen.

2. Om jegerprøveordningen og andre sertifiseringsordninger

Jegerprøveordningen består av et obligatorisk kurs og en elektronisk eksamen. Når en person har bestått eksamen, blir vedkommende registrert som jeger i Jegerregisteret. Det er årlig rundt 12 000 personer som består jegerprøven. Dagens organisering av jegerprøveordningen inkluderer mange aktører, som har ulike roller og rammebetingelser. Sammenlignet med jegerprøveordningen i Sverige og Danmark, og andre sertifiseringsordninger i Norge, er omfang og innhold i den norske jegerprøveordning i større grad regulert av myndighetene.

2.1 Beskrivelse av jegerprøveordningen

Jegerprøveordningen ble innført i 1986 og har blitt oppdatert og justert flere ganger siden den tid. Prøven er obligatorisk for alle som skal utøve jakt, felling eller fangst. Formålet med jegerprøven er:

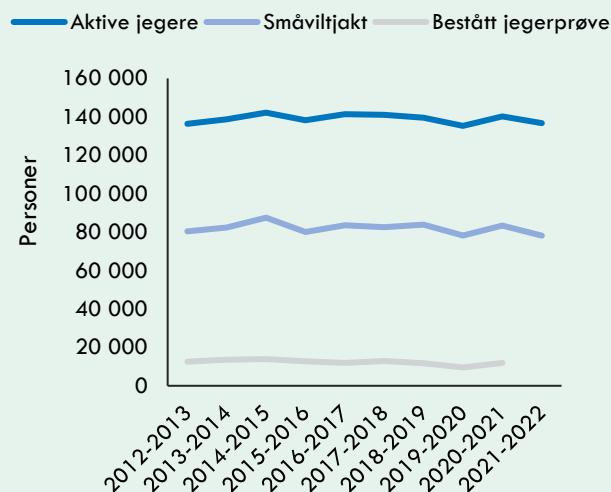
- Å sikre at alle jegere har nødvendige grunnkunnskaper for å utøve human og sikker jakt
- Å sikre at jakt og fangst utøves på en måte som gir tillitt i samfunnet
- At jegerprøven er en kilde til informasjon om hvordan jakt og fangst er ment å utøves for de som ikke driver med jakt

Jegerprøven er viktig for å sikre at jegerne utvikler gode holdninger til jakt og jaktutøvelse. Ordningen skal sikre at jegere har grunnkunnskap om human og sikker jakt, våpen og skyting, arter, lovverk og jakt- og fangstutøvelse. Ordningen bidrar også til at samfunnet har tillitt til at jegere opptre innenfor fastsatt regelverk og samfunnets etiske normer.

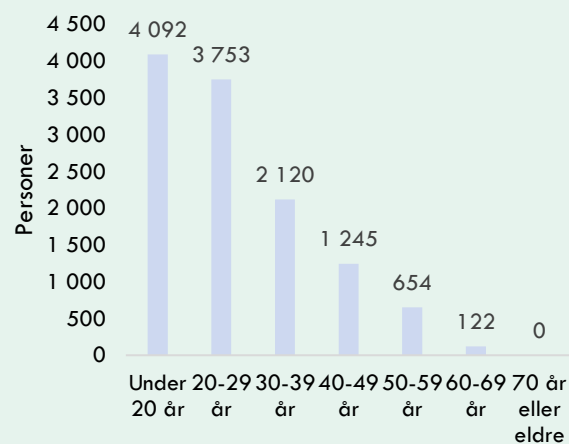
Per i dag består jegerprøveordningen av et obligatorisk kurs på 30 timer, samt en elektronisk eksamen. De som består eksamen, blir registrert som jegere i Jegerregisteret. Prosessen for en person som ønsker å kvalifisere seg som jeger er illustrert og beskrevet i tekstboksen øverst på neste side.

Det rekrutteres rundt 12 000 nye jegere hvert år i Jegerregisteret. Ikke alle disse blir aktive jegere. En kartlegging fra 2023 viser at litt over halvparten av uteksaminerte jegerprøvekandidater blir aktive jegere (Zouhar & Andersen, 2023).

Figur 2-1: Antall aktive jegere, jegere på småviltjakt og personer som har bestått jegerprøveeksamen, 2012/2013 til 2021/2022

Figur 2-2: Personer som har bestått jegerprøven 2021-2022, fordelt på alder

Kilde: SSB Tabell 05634 og 03440

I tillegg til å legge til rette for fastsatte mål for jakt og viltforvaltning, har jegerprøveordningen en funksjon gjennom å regulere adgangen til anskaffelse og besittelse av jaktvåpen i Norge.

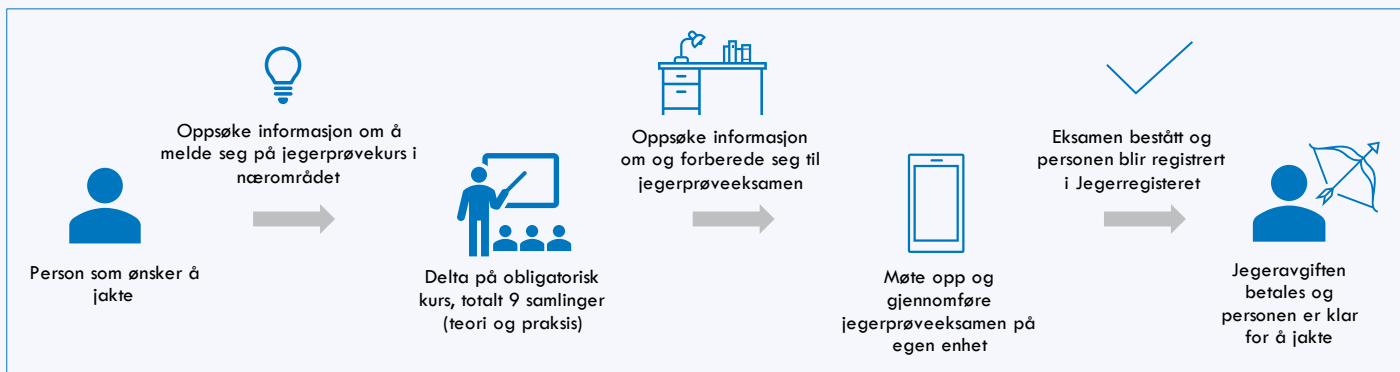
Ifølge tall fra SSB var det i 2021 og 2022 i alt 528 396 registrerte jegere i Norge. SSB definerer en person som jeger når vedkommende har løst jegeravgift for det gjeldende jaktåret. Det var registrert 136 900 jegere som deltok på en eller flere former for jakt i samme år (aktive jegere), hvorav 57 prosent er jegere på småviltjakt. Antallet aktive

Kvalifisering som jeger

Proessen med å kvalifisere seg som jeger starter for den aktuelle personen med at vedkommende må gjøre seg kjent med jegerprøveordningen, og undersøke hvor og når det gjennomføres jegerprøvekurs i nærheten. Deretter må personen ta kontakt med arrangøren av det obligatoriske jegerprøvekurs for å melde seg på.

På den første samlingen i det obligatoriske kurset må alle deltakere laste ned og registrere seg til jegerprøven i appen «Jegerprøveeksamen». Etter registrering blir det sendt brukernavn og passord for innlogging i appen på SMS og e-post. Deretter må den aktuelle deltakeren møte kravene til oppmøte og/eller nettundervisning på det obligatoriske kurset. Etter gjennomført kurs må deltakeren bruke tiden frem mot jegerprøveeksamen på å lese og gjøre seg kjent med pensum som testes.

På eksamensdagen møter deltakeren opp på det aktuelle lokalet. På forhånd skal det være bekreftet at deltakeren har gjennomført det obligatoriske kurset, og betalt eksamensavgiften. Dersom personen består eksamen, blir han eller hun registrert i Jegerregisteret, og kan logge seg inn på Min jeger side hos www.jegerregistert.no og betale jegeravgiften. Jegeravgiften må betales før jakt, felling eller fangst.

Illustrasjon: Oslo Economics

jegere, jegere på småviltjakt og personer som har bestått jegerprøveeksamen har vært relativt stabilt de ti siste årene (Figur 2-1). Det var imidlertid en liten nedgang i perioden 2020 til 2022 som trolig skyldes koronapandemien. I 2022 var det flest jegere i Viken, etterfulgt av Trøndelag og Innlandet. Det var færrest i Rogaland, Oslo og Møre og Romsdal.

I 2021 og 2022 var det totalt 12 064 personer som bestod jegerprøveeksamen (Figur 2-2). De fleste av disse var under 20 år, og mellom 20-29 år.

Dagens jegerprøveordning har i stor grad anerkjennelse og tillitt i samfunnet. Ifølge Natur- og miljøbarometeret fra 2020 er 3/5 positive til jakt, og unge i aldersgruppen 15-29 år har blitt mer positive til jakt siden 2017 (Espedal & Svedman, 2020). Andelen som har stor tiltro til at jakt i Norge utøves på en human og forsvarlig måte er også stor, og de yngre som tidligere var skeptiske til dette, har blitt mer positive.

2.1.1 Organisering

Jegerprøveordningen involverer mange aktører. Miljødirektoratet har det overordnede ansvaret for ordningen. De praktiske oppgavene knyttet til gjennomføring av kurs og eksamen er lagt til andre aktører. Figur 2-3 viser organiseringen av jegerprøveordningen og involverte aktører.

Beskrivelsen av ordningen er basert på tilgjengelig informasjon og informasjon fra intervjuer med aktørene.

Ansvarlig myndighet

Miljødirektoratet har overordnet ansvar for jegerprøveordningen. Dette innebærer ansvar for å fastsette regelverk for gjennomføring og innhold i jegerprøvekurs og utdanning av instruktører, i samsvar med viltloven. Miljødirektoratet har også ansvar for å utarbeide og oppdatere undervisningsmaterie, e-læringsmaterie og eksamensspørsmål. Videre har Miljødirektoratet ansvar for informasjon og veiledning til aktørene, oppfølging av avtaler med eksterne tjenesteleverandører, samt å sørge for at personer som utdanner seg til å bli jegerprøveinstruktører blir autorisert.

Instruktøruddanningen

For å kunne gå opp til jegerprøveeksamen må kandidater ha gjennomført jegerprøvekurs. Jegerprøvekursene arrangeres av jegerprøveinstruktører.

For å kunne undervise som jegerprøveinstruktør kreves autorisasjon fra **Miljødirektoratet**. Autorisasjon gis på bakgrunn av fullført utdanning etter *Studieplan for utdanning av jegerprøveinstruktører, utarbeidet av Miljødirektoratet* (Miljødirektoratet, 2023). Instruktøruddanningen er i utgangspunktet åpen for alle, men for å kunne starte på utdanningen stilles det visse krav til blant annet ferdighet med våpen og jakterfaring. For å beholde autorisasjonen må instruktører delta på oppdateringskurs hvert femte år.

Ansvar for å utdanne og oppdatere jegerprøveinstruktører er lagt til **NaCL AS**. Avtalen med Miljødirektoratet ble inngått i 2015 og varer

frem til 31. desember 2024. Siste trinn i instruktørutdanningen er instruktøreksamen. Eksamen utarbeides av Miljødirektoratet. Utvikling og drift av den digitale løsningen som instruktøreksamen gjennomføres i er satt ut til den eksterne tjenesteleverandøren **Enovate AS**.

Etter bestått eksamen går eksamensresultatet til **Jegerregisteret**, som er underlagt Brønnøysundregistrene. Jegerregisteret utsteder autorisasjon til instruktørene som har bestått instruktøreksamen, på vegne av Miljødirektoratet.

Jegerprøvekurs

Jegerprøvekurs må arrangeres i regi av **studieforbund** som har inngått avtale med Miljødirektoratet. I tillegg kan skoler og Forsvaret arrangere jegerprøvekurs.

Per i dag er det fem studieforbund som har avtale med Miljødirektoratet for å arrangere det obligatoriske kurset i jegerprøveordningen:

- Studieforbundet Natur og miljø
- Studieforbundet AOF
- Studieforbundet Folkeuniversitetet
- Studieforbundet Næring og samfunn
- Samisk studieforbund

Studieforbundet Folkeuniversitet og Studieforbundet AOF har direkte kursgjennomføringsansvar, mens Studieforbundene Natur og miljø og Næring og samfunn i hovedsak gjennomfører kurs gjennom sine medlemsorganisasjoner. Det varierer hvor mange kurs som avholdes årlig hos de ulike studieforbundene. Studieforbundene med direkte gjennomføringsansvar har generelt færre kurs enn studieforbundene som gjennomfører kurs gjennom medlemsorganisasjoner. Studieforbund som gjennomfører kurs gjennom medlemsorganisasjoner, har i praksis en begrenset rolle i ordningen. Det er i stor grad medlems-

organisasjonene som har oppgaver i ordningen, mens studieforbundene har ansvar for kontroll med kursene. Det vil si at studieforbundene gjennomfører stikkprøver for å sikre at kursene gjennomføres i tråd med studieplan og retningslinjer for gjennomføring.

Studieforbundet Natur og miljø er den desidert største arrangøren gjennom sin medlemsorganisasjon Norsk Jeger- og fiskerforening (NaCL AS, 2015).

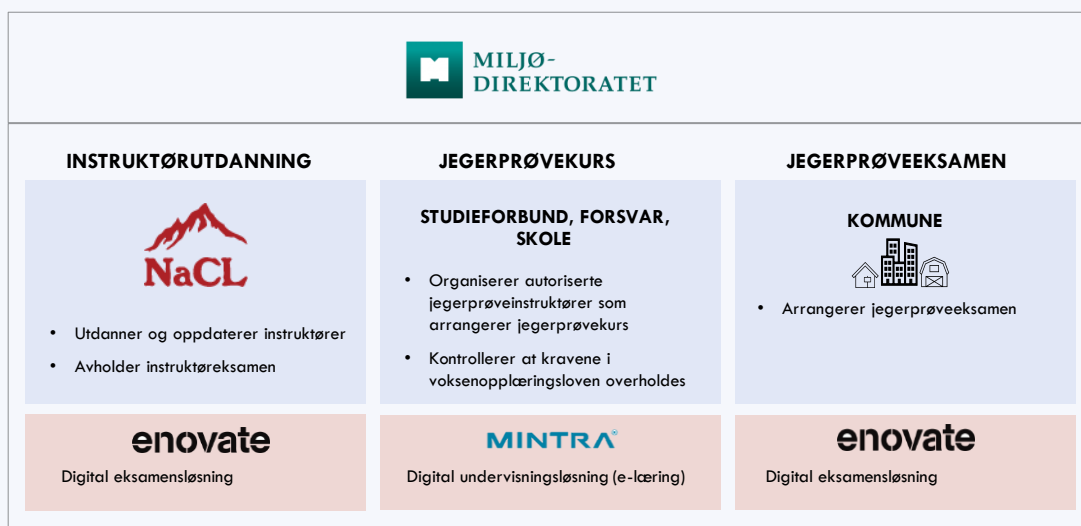
Jegerprøveeksamen

Kommunene har ansvar for å legge til rette for gjennomføringen av selve eksamen i jegerprøveordningen. Dette gjøres av ansatte i kommuneadministrasjonen, ofte sammen med utnevnte prøveledere. Kommunene har ansvar for å kontrollere at kursdeltakere som skal gå opp til eksamen har gjennomført obligatoriske kurs som er godkjent av studieforbund, fastsette tid og sted for eksamen, og utnevne prøveleder. De har også ansvar for å gi tilbud om ny eksamen til deltakere som stryker. I tillegg skal kommunene informere om jegerprøven.

Gjennom intervjuer med kommunene fremkommer det at ansvaret for jegerprøveeksamen er lagt til ulike avdelinger i kommunene. I enkelte kommuner er ansvaret for jegerprøven lagt til landbruksavdelingen, mens i andre kommuner er det avdeling for naturforvaltning, friluftsliv eller lignende som har ansvaret.

Kommuneansvarlig kan overlate jobben med å være prøveleder til andre, dersom det er hensiktsmessig. En prøveleder kan være en godkjent instruktør eller andre, men personen må være skikket for oppgaven, og kan ikke ha hatt noen aktiv rolle ved gjennomføring av det obligatoriske kurset. Instruktører som har hatt en rolle ved gjennomføring av kurs, skal ikke være til stede i eksamenslokalet.

Figur 2-3: Organisering av jegerprøveordningen

Prøveleder har ansvar for selve gjennomføringen. Dette inkluderer blant annet å sjekke at kandidatene har betalt eksamensgebyr og kartlegge om noen av kandidatene har behov for særskilt tilrettelagt prøve.

Selve jegerprøven gjennomføres i en egen applikasjon (app). Det er **Enovate AS** som har utviklet og drifter løsningen. Den digitale løsningen innebærer at kandidatene kan gjennomføre eksamen på sin egen mobile enhet. Overgang til appbasert jegerprøveeksamen ble innført fra januar 2023. Tidligere måtte kommunene selv stille med datamaskiner for at kandidatene kunne gjennomføre eksamen. Enovate AS har også ansvar for teknisk support til kommunene, og drift av jegerprøveeksamen.no.

Etter gjennomført eksamen går eksamensresultatet til **Jegerregisteret** og de som har bestått eksamen blir registrert som kvalifisert til å drive jakt i Norge.

2.1.2 Finansiering

Alle aktørene som er involvert i jegerprøveordningen bidrar med tid og ressurser til gjennomføring av ulike oppgaver, og aktørene kompenseres i ulik grad for sin innsats gjennom ulike finansieringskilder (kursavgift, eksamensavgift, tilskudd osv.). Jegerprøveordningen skal være selvfinansierende gjennom kurs- og eksamensavgift. Figur 2-4 viser hvordan de ulike delene av jegerprøveordningen er finansiert.

Utgiftene for det offentlige, herunder kommunen og Miljødirektoratet, er finansiert gjennom eksamensavgiften, tilsvarende 360 kroner. Dette skal dekke avtalene med de eksterne tjenesteleverandørene NaCL, Enovate og Mintra, samt vedlikehold av undervisningsmateriell. Miljødirektoratet refunderer også et beløp per gjennomførte eksamen for kommunene i forbindelse

med jobben og ansvaret med å arrangere prøven, tilsvarende 120 kroner per deltaker. Dette refunderes etterskuddsvis og årlig. Kommunens utgifter knyttet til å gjennomføre jegerprøveeksamen er tiden og ressursene som den ansvarlige personen i kommunen bruker til å administrere, planlegge og gjennomføre selve eksamen.

Kursarrangørene har hjemmel til å kreve en kursavgift for det obligatoriske kurset. NJFF oppgir at kursavgiften ofte ligger mellom 2 000 kroner og 3 500 kroner (Norges Jeger- og Fiskerforbund, u.d.). Kursarrangører mottar tilskudd fra studieforbundet for gjennomførte kurs. Størrelsen på tilskuddet velges av studieforbundet, og tilskuddet er ment å gjøre kurset billigere for kursdeltakeren.

Studieforbundene kan også søke om å motta offentlig tilskudd for kurs som er gjennomført i henhold til voksenopplæringsloven. Medlemsorganisasjonene kan deretter søke om tilskudd til kurs, som da dekkes av midlene som det tilknyttede Studieforbundet har mottatt.

Instruktørene på kursene betaler i utgangspunktet selv for utdanningen som instruktør til NaCL. NaCL er delvis finansiert gjennom Miljødirektoratet, og delvis gjennom kursinntekter. NaCL oppgir at målet er at utdanningen skal være selvfinansierende.

Enkelte instruktører gjør avtaler med sin arrangørforening om å få dekket utgiftene til utdanning. Eventuell godtgjørelse for undervisning på kurset avtales også internt og varierer både på tvers av kommuner og innad i kommuner. De fleste instruktører oppgir også at de legger inn mer eller mindre egeninnsats for gjennomføring av jegerprøvekurs.

Figur 2-4: Finansieringskilder jegerprøveordningen

	INSTRUKTØRUTDANNING	JEGERPRØVEKURS	JEGERPRØVEEKSAMEN
Avgift	Deltakeravgift instruktører ~ 2 600 kr for e-læring, 2 300 kr deltakeravgift. Reise og opphold i tillegg.	Kursavgift kandidater ~ 3 000 kr per deltaker	Eksamensavgift kandidater ~ 360 kr per deltaker
Aktør		 LOKAL KURSARRANGØR	
Inntekter	Kursinntekter + finansiering fra Miljødirektoratet	Kursinntekter + eventuelt tilskudd fra studieforbund	Eksamensavgift
Utgifter	Gjennomføring av instruktørutdanning	Gjennomføring av jegerprøvekurs	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>67 %</p> <p>Miljødirektoratet: Forvaltning og kostnader til eksterne tjenesteleverandører</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>33 %</p> <p>Kommuner: Gjennomføring av eksamen</p> </div> </div>

2.1.3 Regelverk og retningslinjer

Jegerprøven er hjemlet i viltloven § 39. Regler om jegerprøven er fastsatt av Miljødirektoratet i forskrift nr. 313 2022 om utøvelse av jakt, felling og fangst. Forskriften sier blant annet at jegerprøven skal gjennomføres i henhold til forskrift, studieplan og instruks om innhold og gjennomføring av jegerprøven.

Regelverket setter rammen for ordningen, og har som formål at alle nye jegere skal få samme opplæring, uavhengig av geografisk lokasjon, og at opplæringen skal sikre den grunnkunnskapen som er nødvendig for å utøve human og sikker jakt. Samtidig er det, gjennom håndheving av regelverket, mål om at de ulike arrangørene av jegerprøvekurs skal ha like konkurransevilkår.

Forskriftene definerer blant annet sammensetningen av jegerprøven, med et obligatorisk kurs og en avsluttende elektronisk eksamen. Videre er det definert retningslinjer for gjennomføringen av det obligatoriske kurset og jegerprøveeksamen, samt eksamensgebyr, kursavgift og autorisasjon av jegerprøveinstruktører.

Miljødirektoratet har utarbeidet studieplanen for jegerprøvens obligatoriske kurs. Studieplanen beskriver krav til jegerprøvekursets innhold og gjennomføring. Krav til faglig innhold, omfang og gjennomføring er nærmere omtalt i kapittel 2.1.4. Miljødirektoratet har også utarbeidet studieplan for utdanning av jegerprøveinstruktører.

Voksenopplæringsloven regulerer tildelingen av statlige tilskudd til de som tilbyr voksenopplæring. Tildelingen gis ulike studieforbund, som er fellesorgan for organisasjoner som tilbyr voksenopplæring. Voksenopplæringsloven stiller også krav til gjennomføring av kurs, herunder at kurset må bestå av minst fire deltakere, være på minimum fire timer, ha en lærer og deltakerne må være til stede på minst 75 prosent av kurset.

2.1.4 Faglig innhold, omfang og gjennomføring

Overordnet består jegerprøveordningen av to deler; et obligatorisk kurs med undervisning, og en elektronisk eksamen.

Obligatorisk kurs

Det obligatoriske jegerprøvekurset skal gjennomføres i henhold til studieplan for jegerprøvens obligatoriske kurs og instruks for innhold og gjennomføring av jegerprøven, som er fastsatt av Miljødirektoratet.

Kurset ledes av en instruktør som er utdannet etter godkjent opplegg fra Miljødirektoratet, og som har avtale med et studieforbund. Dette er gjerne privatpersoner som er aktive i jegermiljøet, men det finnes også enkelte kommersielle aktører.

Kurset skal bestå av 9 samlinger og være på 30 timer. Kurset må gjennomføres i henhold til ett av følgende tre alternativer:

- Over to langhelger, med tre timer undervisning fredag, og seks timer lørdag og søndag
- Over fem sammenhengende dager, der den obligatoriske undervisningen hver dag skal gjennomføres innenfor tidsrommet fra 08.00 til 18.00 (totalt seks timer hver dag)
- Over ni dager med tre timer undervisning hver dag. Samling 4 på skytebanen er på seks timer

I kursets ni samlinger behandles følgende tema:

- Jakt og holdninger
- Våpen og våpenlovgivningen
- Human og sikker jakt i praksis
- Skyting med hagle og rifle
- Artskunnskap
- Lov og forskrifter
- Jaktformer
- Ettersøk av skadet vilt
- Håndtering av felt vilt

Det tillates fravær fra undervisning på inntil to samlinger, gitt at kursdeltakeren leverer dokumentasjon til instruktøren for bestått test fra e-læringen for den aktuelle samlingen. Dette gjelder imidlertid kun for samling 5, 6, 7, 8 eller 9. På de første fire samlingene er det obligatorisk oppmøte for å få godkjent kurs.

Det er utarbeidet et e-læringsverktøy til alle samlingene. Dette kan brukes som en repetisjon av eller som et supplement til undervisningen.

Ved ordningens oppstart var jegerprøven et 12 timers praktisk obligatorisk kurs. Varigheten har blitt utvidet flere ganger, senest til 30 timer i 2000 (NaCL AS, 2015). Pensum for kurset har siden oppstart dekket de samme fagområdene, men materiellet er bearbeidet og utviklet i perioden.

Jegerprøveeksamen

Jegerprøveeksamen kan avlegges fra det året man fyller 14 år. Det er en forutsetning at man har fullført det obligatoriske kurset, og har betalt eksamensavgiften på 360 kr.

Eksamen er teoretisk, og gjennomføres elektronisk på deltakernes egne digitale enhet (mobil eller iPad), gjennom applikasjonen «Jegerprøveeksamen». Denne appen skal ha blitt lastet ned av deltaker under det obligatoriske kurset.

For å bestå eksamen, må deltakeren svare riktig på minst 40 oppgaver. Deltakere som stryker kan melde seg opp til en ny eksamen etter syv dager.

Prøven varer i 50 minutter og består av 50 ulike oppgaver. Oppgavene tester kunnskapen fra de ulike delene av det obligatoriske kurset, se illustrasjon i Figur 2-5.

2.1.5 Informasjonsflyt

At mange aktører er involvert i jegerprøveordningen innebærer at det er mange kilder til informasjon:

- Miljødirektoratets egne temasider om jakt, felling og fangst, med tilhørende undersider
- Nettsiden til elektronisk jegerprøveeksamen www.jegerprøveeksamen.no. Nettsiden til den eksterne leverandøren av autorisasjon for instruktører
- Studieforbundenes egne nettsider

2.2 Beskrivelse av jegerprøveordningen i Sverige og Danmark

Det er mange fellestrekk mellom den norske jegerprøveordningen og jegerprøveordningene i Sverige og Danmark. Den norske ordningen skiller seg imidlertid fra den svenske og danske ved at gjennomføring og innhold i større grad er regulert av myndighetene. I Sverige er heller ikke deltagelse på jegerprøvekurs et obligatorisk krav og verken i Sverige eller Danmark er det lagt noen begrensninger på hvem som kan arrangere jegerprøvekurs. Både i Sverige og Danmark må imidlertid alle kandidater bestå en praktisk skyteprøve før de kvalifiserer for jakt.

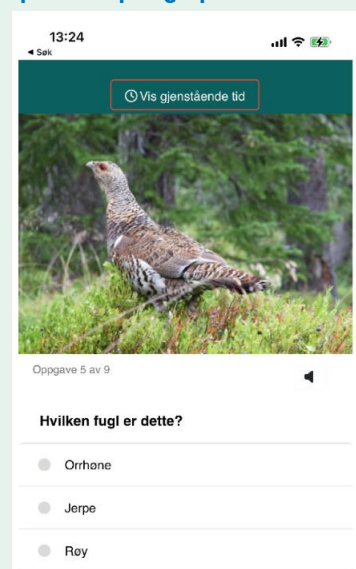
2.2.1 Jegerprøveordningen i Sverige

Det er ingen aldersgrense for å ta jegerprøveeksamen i Sverige, og det er mulig for kandidatene å ta prøven året rundt. Det stilles derimot krav til fylte 18 år for å anskaffe våpen, som har betydning for når kandidater kan drive med aktiv jakt.

For å få jaktlisens i Sverige må kandidater bestå en teoretisk prøve og en praktisk prøve. Den praktiske prøven tester kandidater i sikker våpenhåndtering, treffsikkerhet med kulevåpen og hagle, og avstandsbedømmelse. Jegerprøveordningen i Sverige stiller ikke krav til deltagelse på jegerprøvekurs før kandidater kan gjennomføre eksamen og kandidater står fritt til å velge hvordan de vil tilegne seg kompetansen som kreves for å bestå den teoretiske og praktiske prøven.

I Sverige er det heller ikke regulert hvem som kan arrangere jegerprøvekurs. Jegerprøveordningen i Sverige har som følge et større innslag av kommersielle aktører som tilbyr kurs, apper og

Figur 2-5: Skjermdump Jegerprøveeksamen

Kilde: Jegerprøven – Hjelp og support, Steg for steg guide – kandidat (flexiteexam.no)

øvelsesmateriell. Gjennomføring av den praktiske prøven har tidligere i all hovedsak vært gjennomført av ideelle organisasjoner som har tilgang på skytebaner (Skytterforeninger). De siste årene har det vært en utvikling med stadig flere kommersielle aktører som eier og drifter skytebaner. Dette er ofte moderne baner med høy tilgjengelighet. Dette har bidratt til et økende innslag av kommersielle aktører som også tilbyr gjennomføring av den praktiske delen av jegerprøven.

Instruktørutdanningen i Sverige følger de samme prinsippene som instruktørutdanningen i Norge. Våre informanter peker på at det er et stort antall prøveledere som tilbyr instruktørkurs og den praktiske delen av utdanningen er basert på en skjønnsmessig vurdering. Dette kan gjøre at det er vanskelig å kontrollere kvaliteten på utdanningen.

En mer detaljert beskrivelse av jegerprøveordningen i Sverige er inkludert i Vedlegg A.1.

2.2.2 Jegerprøveordningen i Danmark

Jegerprøveordningen i Danmark inkluderer både krav til obligatorisk deltagelse på jegerprøvekurs og bestått teoretisk og praktisk prøve. I tillegg kreves bestått skyteprøve før man kan bli en aktiv jeger. Krav til kursinnhold i Danmark er i mindre grad regulert enn i Norge. Den teoretiske prøven utarbeides av myndighetene og gjennomføres på papir (ikke elektronisk) av Naturstyrelsens viltkonsulenter, på oppdrag for Miljøstyrelsen. Det er egne skyteprøver avhengig av jaktvåpen som skal benyttes. Strykprosenten på skyteprøven er høy.

Vi har fått opplyst at innholdet i teoriprøven i stor grad er kjent blant prøveledere og at dette har ført til at innholdet i kursene ofte er tilpasset kjente eksamensspørsmål og at det er mindre søkelys på de delene av pensum som ikke testet på eksamen.

Det er ikke regulert hvem som kan avholde jegerprøvekurs i Danmark. Det er et stort antall aktører som tilbyr kurs og stor konkurranse om å rekruttere deltagere. Konkurranse om deltagere har bidratt til stort søkelys på markedsføring. Dette har gjort det enkelt å finne fram til informasjon om når kurs avholdes. Prisen på kurs kan også variere betydelig.

En mer detaljert beskrivelse av jegerprøveordningen i Danmark er inkludert i Vedlegg A.2.

2.3 Innretning av andre sertifiseringsordninger

For å kunne dra erfaringer fra andre sektorer har vi undersøkt innretning av et utvalg andre sertifiseringsordninger. Disse er båtførerprøven, sertifikat for privatflygere, dykkersertifikat, og kjøreopplæring. Ordningene ligner både i omfang og struktur på jegerprøveordningen, men for flere av ordningene er det færre krav og reguleringer fra myndighetene. I likhet med jegerprøveordningen er også utgangspunktet for disse ordningene at de skal være finansiert gjennom kursavgift og eksamensavgift.

I dette kapittelet gir vi en kort toppsummering av ordningene. For nærmere beskrivelse se Vedlegg B.

2.3.1 Båtførerprøven

Sjøfartsdirektoratet er ansvarlig myndighet for båtførerprøven, og utarbeider eksamen. Eksamen er digitalisert og ansvaret for den digitale løsningen er satt ut til en ekstern tjenesteleverandør (Norsk Test).

Båtførerprøven stiller ikke krav til obligatorisk kurs og det er ikke lagt noen begrensninger på hvem som kan arrangere kurs. For å bestå båtførerprøven, må kandidatene bestå en teoretisk eksamen.

Pensum i den teoretiske båtførerprøven er delt opp i fire hovedelementer:

1. Sjømannskap
2. Lover og regler
3. Navigasjon og kartlesing
4. Spesielt viktige emner

Spørsmål tilknyttet del 4 vektlegges i større grad enn de andre delene. Den avsluttende eksamen består av 50 spørsmål, hvor det kreves minst 80 prosent godkjent på hele prøven, og 80 prosent på del 4, for å bestå. Eksamen gjennomføres ved et godkjent testsenter.

2.3.2 Sertifikat for privatflygere,

Lufftartsilsynet er ansvarlig myndighet for sertifisering av privatflygere. Instruktørene som underviser i både teori og praksis har trafikkflygerutdanningen i grunn, samt en rekke gjennomførte flytimer. I Norge kan denne utdanningen gjennomføres hos flyskoler godkjent av Lufftartsilsynet.

For å få sertifikatet for privatflygere er det krav om teoretisk og praktisk prøve, samt krav til antall flytimer og oppfriskningskurs. Opplæringen er obligatorisk, og den praktiske flygingen må gjennomføres i samråd med en verifisert flyskole.

Sertifikatet for privatflygere krever bestått teorikurs og praktisk opplæring. Pensumet som gjennomgås er regulert av Lufftartsilsynet og består av ni fag, hvor pensumet er definert etter retningslinjene gitt av European Union Aviation Safety Agency:

- Lufftartslovgivning og lufttrafikkjenesteprosedyrer
- Menneskelig ytelse
- Meteorologi
- Kommunikasjon
- Flyteori
- Operasjonelle prosedyrer
- Ytelser og planlegging
- Luftfartøylære
- Navigasjon

Eksamen på teoridelen består av flervalgsoppgaver, med 20 spørsmål per fag. Det krever minst 75 prosent riktige svar for å bestå. Eksamen gjennomføres ved Statens Vegvesens trafikkstasjoner som tilbyr teorieksamen.

2.3.3 Dykkersertifisering

Dykkersertifisering er underordnet Norges Dykkerforbund (NDF). Instruktørstigen i Norge er tredelt. Det er krav om at en instruktør har forkunnskap i dykking samt består CMAS M1 i regi av NDF, for å kunne undervise i grunnkurset CMAS P1. Det kreves erfaring mellom de ulike instruktørnivåene.

Dykkersertifisering stiller krav til deltakelse på kurs, hvor det gjennomføres både en teoretisk og en praktisk del. Teorikurset kan gjennomføres elektronisk i samråd med dykkerskolen. Sertifisering kan oppnås etter en teoretisk og en praktisk prøve.

Grunnkurset i dykking er obligatorisk og består av både teori og praktisk undervisning. Kurset følger kravene gitt i CMAS internasjonale standard, og norske regler for utdanning av dykkere. Kurset består av tre hovedelementer:

1. Teoretisk kunnskap

2. Forberedende trening i basseng / skjermet vann
3. Sjødykking / erfaringsdykking

2.3.4 Kjøreopplæringen

Statens Vegvesen er ansvarlig myndighet for kjøreopplæring, og har ansvar for teoriprøven. Trafikklærer er et eget utdanningsløp på to år som kan tas ved universiteter og høyskoler, og gir kompetanse til å utdanne nye bilførere i klasse B. Det finnes også etter- og videreutdanning som kvalifiserer til å undervise i de øvrige førerkortklassene.

Kjøreopplæringen for klasse B stiller krav til både teorikurs og en rekke praktisk undervisning.

Kandidaten må gjennomgå en teoriprøve samt praktisk oppkjøring for å få sertifikatet.

Kjøreopplæringen følger detaljerte krav til både undervisning i kjøreskoler godkjent av Statens Vegvesen, og til eksamen. Opplæringen består av følgende steg:

1. Trafikalt grunnkurs
2. Grunnleggende opplæring
3. Trafikal del
4. Avsluttende opplæring
5. Teoriprøve
6. Oppkjøring

3. Evaluering av dagens jegerprøveordning

Dagens jegerprøveordning fremstår i all hovedsak som hensiktsmessig innrettet, sett opp mot ordningens formål. Når avtalen med NaCL om utdanning og oppdatering av instruktører utløper, mener vi det likevel er grunnlag for å vurdere om denne oppgaven skal overføres til myndighetene da det kan legge til rette for en mer hensiktsmessig og effektiv forvaltning. For å sikre at de som kvalifiserer som jegere har de nødvendige kunnskapene, mener vi at det er behov for å presisere retningslinjene som gjelder for gjennomføring av jegerprøveeksamen overfor kommunene. Videre mener vi at det er forhold som taler for å utvide den praktiske delen av jegerprøvekurset, for å sikre at kandidater har nødvendige praktiske ferdigheter som kreves for å utøve jakt. For at en slik endring ikke skal øke kursets omfang betydelig forslår vi at myndighetene samtidig vurderer om en større del av den teoretiske klasseromsundervisningen skal kunne gjennomføres som e-læring.

I dette kapitlet gir vi en beskrivelse av informantenes synspunkter og erfaringer med jegerprøveordningen, inndelt i temaene; organisering, finansiering, regelverk, faglig innhold og omfang, og informasjonsflyt. Vi svarer også ut prosjektets evalueringsspørsmål og beskriver vår samlede vurdering av ordningen, samt vårt forslag til endringer. En mer utfyllende beskrivelse av jegerprøveordningen er inkludert i kapittel 2.

3.1 Organisering

I denne delen beskriver vi hvordan ulike aktører opplever organiseringen av dagens ordning, og vurderer fordeler og ulemper med dagens organisering. Dette inkluderer en vurdering av oppgavefordeling, rolleforståelse og rammer. Vi vurderer også om det er hensiktsmessig fordeling av oppgaver mellom offentlige og eksterne tjenesteleverandører, og fordeler og ulemper med krav om tilknytning til studieforbund.

3.1.1 Instruktørutdanningen

Miljødirektoratet er ansvarlig for utdanning av jegerprøveinstruktører. For å kunne undervise som

Om innholdet i instruktørutdanningen

Som instruktør for jegerprøven kreves det at instruktøren har omfattende og inngående kjennskap til det teoretiske grunnlaget for pensum til jegerprøven, praktisk erfaring fra småvilt- og storviltjakt, samt skyting. I tillegg stilles det krav til innsikt i grunnleggende pedagogiske prinsipper og formidlingskompetanse.

Instruktørutdanningen består av fire deler. Når alle delene av utdanningen er dokumentert og bestått, utsteder Jegerregisteret autorisasjon som jegerprøveinstruktør i Altinn på vegne av Miljødirektoratet.

- **Del 1 Erfaring med jakt og skyting:** Stiller krav til deltageres bakgrunnskunnskaper og praktiske erfaring med jaktutøvelse og skyting. For å kunne bli instruktør kreves dokumentert minimum tre års praktisk erfaring med småvilt- og storviltjakt og erfaring med både rifle- (avlagt skyteprøve for storviltjegere) og hagle-skyting (minst 100 skudd på bevegelige mål).
- **Del 2 E-læring:** E-læringskurs som gir innføring i det teoretiske grunnlaget for hver av de ni samlingene i det obligatoriske jegerprøvekurset. Kurset er utarbeidet av Miljødirektoratet og kan tas som selvstudium over nett. Kursets varighet er beregnet til 18 timer og det er krav om at deltager må bestå en test fra hver samling (tre forsøk) og sende inn fire oppgaver (tilknyttet samling 1, 3, 4 og 6). Oppgavene blir vurdert og kommentert av NaCL, med en pedagogisk veiledning. For kandidater som har bestått e-læringskurset er dette gyldig i tre år.
- **Del 3 Instruktørkurs (klasseromsundervisning):** Kurs med krav om fysisk deltagelse og en varighet på 16 timer. I løpet av kurset gjennomgås rammene for jegerprøveordningen og kravene til pedagogiske og faglige ferdigheter som stilles til instruktører. For å starte på del 3 kreves det at del 1 og 2 av instruktørutdanningen er gjennomført. NaCL har ansvar for gjennomføring av instruktørkurs.
- **Del 4 Eksamen for jegerprøveinstruktører:** Eksamen består av syv deleksamener og totalt 50 spørsmål fra de ulike pensumdelene i instruktørkurset. 25 spørsmål er knyttet til teoridelen av pensum og 25 spørsmål til rammene for instruktørvirksomheten. Kandidater må svare riktig på 80 prosent av spørsmålene for å bli bestå eksamen. Instruktøreksamen kan tas i forbindelse med del 3 etter gjennomført del 3. Deltakere som ikke består eksamen kan gå opp til eksamen på nytt hjemmefra.

Kilde: Studieplan for utdanning av jegerprøveinstruktører, Miljødirektoratet (2023)

jegerprøveinstruktør må man ha autorisasjon fra Miljødirektoratet. *Studieplan for utdanning av jegerprøveinstruktører* fastsetter kravene til innhold og omfang for å bli godkjent som jegerprøveinstruktør (Miljødirektoratet, 2023).

Instruktørutdanningen består av fire deler, de ulike delene av utdanningsforløpet er omtalt i tekstboksen. Miljødirektoratet har satt ut ansvaret for utdanning og oppdatering av jegerprøveinstruktører til NaCL AS. Avtalen med NaCL ble inngått i 2015 etter en offentlig anbudskonkurranse der Norges Jeger- og Fiskerforbund og NaCL deltok. Før 2015 hadde Norges Jeger- og Fiskerforbund ansvar for instruktørutdanningen.

Aktørenes vurderinger

Tilbakemeldingene fra instruktører er at de i all hovedsak synes at kvaliteten på instruktørutdanningen er god. Det oppleves for enkelte som utydelig hva som er Miljødirektoratets sin rolle i instruktørutdanningen, for eksempel er det for flere uklart at det er Miljødirektoratet som har det overordnede ansvaret for instruktørutdanningen, og ikke NaCL.

Flere informanter uttaler at de ønsker mer samarbeid og koordinering med NaCL. NJFF og enkelte av de lokale jeger- og fiskerforeningene som arrangerer kurs har ønske om å i større grad følge opp «sine» instruktører. Enkelte av disse uttaler at de opplever det som lite hensiktsmessig at NaCL ikke deler kontaktinformasjon til nyutdannede instruktører. At dette ikke gjøres, er i henhold til instruks fra Miljødirektoratet og følger av krav i personvernregelverket.

Enkelte instruktører forteller at de opplever at kurs ikke avholdes ofte nok. Flere instruktører peker også på at de opplever at kurs kun holdes enkelte steder i landet, noe som medfører lang reisevei for mange. Miljødirektoratet opplyser at årsaken til at det ikke avholdes flere kurs, med større geografisk spredning, er for å sikre minimum fem deltakere per kurs. Kravet er innført av hensyn til å sikre en god pedagogisk prosess under kurset, og derigjennom god kvalitet på opplæringen.

Enkelte aktører peker på at de ønsker mulighet til å delta på kursene digitalt, for å slippe lang reisevei. Det er også enkelte som ønsker mer opplæring i pedagogikk som en del av utdanningen. Noen instruktører mener at oppdateringskurs burde arrangeres oftere, og at det er særlig behov for oppdateringskurs dersom det gjøres endringer i regelverk eller gis andre føringer som det er viktig å vite når man arrangerer kurs.

Det er også tydelig at enkelte informanter mener at instruktørutdanningen var bedre tilrettelagt da NJFF

hadde ansvaret for utdanningen. De viser til at utdanningstilbudet før NaCL tok over i mindre grad var sentralisert, og at det var flere kurstilbud lokalt, samt at de i større grad ble fulgt opp etter endt utdanning.

Fordeler og ulemper med konkurranseutsetting og egenregi av instruktørutdanningen

Miljødirektoratet har ansvar for at jegerprøveinstruktører har nødvendig kunnskap og ferdigheter for å avholde jegerprøvekurs. Avtalen med NaCL om å forestå utdanning og oppdatering av jegerprøveinstruktører utløper 31.12.2024. Dersom ansvaret for utdanningen og oppdatering av jegerprøveinstruktører fortsatt skal tillegges en ekstern tjenesteleverandør etter 2024 må det gjennomføres en ny anbudskonkurranse. Et alternativ til å sette ut dette ansvaret til en ekstern leverandør, er at Miljødirektoratets ansvar for jegerprøveordningen kan utvides til å omfatte utdanning og oppdatering av jegerprøveinstruktører. I denne delen vurderer vi dagens modell (konkurranseutsetting) og en alternativ modell der Miljødirektoratet har ansvaret for instruktørutdanningen (egenregi), sett mot målene med jegerprøveordningen og andre virkninger for samfunnet. Vurderingskriteriene vi benytter er:

Kvalitet i instruktørutdanningen: At instruktører har den kunnskapen og kompetansen de trenger for å kunne gjennomføre jegerprøvekurs vil være avgjørende for kvaliteten på kursene og om kandidater får den kunnskapen og kompetansen de trenger for å kunne utøve human og sikker jakt.

Kostnadseffektivitet: Mest mulig effektiv bruk av samfunnets ressurser, og minst mulig sløsing med budsjetter, er viktig for å kunne opprettholde det offentlige tjenestetilbudet. Konkurranse legger til rette for mest mulig effektiv ressursbruk ved at ressurser allokeres der midlene gir best avkastning. Offentlig forvaltning er ikke underlagt de samme markeds-mekanismene som sikrer kostnadseffektivitet.

Nytte inn i Miljødirektoratets forvaltningsoppgaver: Miljødirektoratet er ansvarlig for jegerprøveordningen. Det inkluderer en rekke forvaltningsoppgaver, herunder utarbeidelse av regelverk for instruktørutdanningen og jegerprøvekurs, kursmaterieill, instruktøreksamen og jegerprøveeksamen. I tillegg informerer Miljødirektoratet om jegerprøveordningen gjennom ulike kanaler, blant annet på sine nettsider, og svarer på henvendelser fra jegere og andre som har spørsmål. Felles organisering av forvaltningsoppgaver kan gi synergieffekter og tilrettelegge for en bedre og mer effektiv forvaltning.

Tydeliggjøre ansvarsfordeling: Informasjonsinnhenting har vist er det er noe uklart knyttet til myndighetenes rolle i instruktørutdanningen ettersom

det er NaCL som er den parten som instruktørene møter og forholder seg til gjennom utdanningsløpet.

Tilrettelegge for egeninnsats: Jegerprøvekurs arrangeres i dag i hovedsak av lokale jeger- og fiskerforeninger, som er ideelle organisasjoner. Inntektene fra jegerprøveordningen går i stor grad til å finansiere de lokale foreningenes øvrige aktivitetstilbud. Mange instruktører opplever at de legger ned betydelig egeninnsats (ubetalt innsats) gjennom instruktørrollen for å legge til rette for dette, og enkelte peker på at det oppleves som en skjevfordeling at NaCL tjener penger på å utdanne instruktører.

Tabell 3-1 oppsummerer vår vurdering av dagens modell med konkurranseutsetting og en modell hvor instruktørutdanningen er i regi av myndighetene, opp mot overnevnte vurderingskriterier. Tabellen viser også vår vurdering av de ulike kriterienes betydning, det vil si i hvor stor grad de ulike kriteriene vektlegges i den samlede vurderingen. Høy vektlegging innebærer at kriteriet anses som viktig sett opp mot ordningens måloppnåelse og krav om effektiv ressursbruk, mens lav uttelling innebærer at kriteriet anses som mindre viktig. Under tabellen er vurderingen av de enkelte kriteriene nærmere beskrevet.

Tabell 3-1: Vurdering av fordeler og ulemper med konkurranseutsetting versus at myndighetene har ansvar for instruktørutdanningen (egenregi)

Kriterium	Vekting	Tegnforklaring	
		Konkurranseutsette	Egenregi
Kvalitet i instruktørutdanningen			
Kostnadseffektivitet			
Nytte til Miljødirektoratets forvaltningsoppgaver			
Tydelig ansvarsfordeling			
Tilrettelegge for egeninnsats			

Kvalitet i instruktørutdanningen

At kvaliteten i instruktørutdanningen er god, er avgjørende for at jegerne som deltar på kurs tilegner seg nødvendige grunnkunnskaper for å utøve human og sikker jakt, som også har betydning for samfunnets tillitt til ordningen. Tilbakemeldingene fra instruktører er at de mener at kvaliteten på instruktørutdanningen generelt er god. Rammene for utdanningen setter imidlertid noen begrensninger som gjør at kvaliteten kunne vært enda bedre. Enkelte instruktører viser blant annet til at de kunne ønske seg noe mer opplæring i pedagogikk.

Dersom instruktørutdanningen ble overført til myndigheten vil myndighetenes ansvarsområde utvides og vi forventer at Miljødirektoratet vil måtte rekruttere ekstra ressurser for å fylle rollen som NaCL har i dag. Ved en slik overføring er det både en mulighet og risiko for at ressurser som settes til å fylle en slik rolle er mer eller mindre egnet enn kompetansen som en ekstern tjenestetilbyder kan tilby. Vi forventer ikke at det er noen store barrierer, i form

av lønnsnivå eller annet, som tilsier at Miljødirektoratet ikke vil kunne tilegne seg nødvendig kompetanse til å kunne tilby instruktørutdanning av samme kvalitet som det som en ekstern tjenestetilbyder har.

En overføring av instruktørutdanningen til myndighetene vil innebære at myndighetene i større grad har direkte kontroll med alle deler av utdanningsforløpet. Samtidig er innholdet og omfang i instruktørutdanningen i stor grad allerede direkte og indirekte regulert av Miljødirektoratet, gjennom studieplanen for instruktørutdanningen og jegerprøvekurs, og myndighetenes ansvar for instruktørekksamen og jegerprøveeksamen. Som følge av dette forventer vi ikke at økt myndighetskontroll med alle deler av instruktørutdanningen vil ha betydelig effekt på kvaliteten i instruktørutdanningen.

Vår vurdering er dermed at kvaliteten på instruktørutdanningen forventes å være av god kvalitet, både i tilfelle hvor utdanning og opplæring av instruktører gjøres av en ekstern tjenesteleverandør og i myndighetsregi.

Kostnadseffektivitet

Gitt at det ligger til rette for konkurranse om instruktørutdanningen forventer vi at konkurranseutsetting vil være den modellen som i størst grad legger til rette for kostnadseffektivitet ettersom offentlige virksomheter ikke er underlagt de samme markedsmekanismene som private. I 2015 var det to aktører som konkurrerte om instruktørutdanningen, NaCL og Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF). Ved en ny anbudskonkurranse forventer vi at overnevnte aktører, i tillegg til muligens nye aktører, vil ønske å konkurrere om ansvaret for instruktørutdanningen. Det er dermed vår vurdering at det ligger til rette for konkurranse om denne oppgaven.

I vurderingen har vi imidlertid vektlagt kostnadseffektivitet i liten grad ettersom den delen av instruktørutdanningen som er satt ut til eksterne er av begrenset omfang. Historiske kostnader til instruktørutdanningen gir en god indikasjon på en konkurranseutsatt virksomhet sitt kostnadsnivå for å drifte instruktørutdanningen. Historiske kostnader, kombinert med oversikt over aktivitetsnivå (avholdte kurs og annen aktivitet), vil dermed kunne fungere som et godt styringsverktøy for myndighetene for hva som er forventet kostnadsnivå knyttet til forvaltning av instruktørutdanningen.

Dersom ansvaret for instruktørutdanningen overføres til myndighetene vil myndighetenes kostnader knyttet til konkurranseutsetting av denne oppgaven, og oppfølging av ekstern tjenesteleverandør, utgå.

Dette legger til rette for at den samlede kostnaden for forvaltning av instruktørutdanningen i myndighetsregi ikke vil avvike betydelig fra kostnadsnivået til en ekstern tjenesteleverandør.

Nytte inn i Miljødirektoratets forvaltningsoppgaver

Miljødirektoratet forteller at de opplever kommunikasjonen med NaCL som god og at de gjennom sine forvaltningsoppgaver har tett kontakt med aktører på alle nivåer. Miljødirektoratet har tett dialog med aktørene i jegerprøven.

Samtidig er det vår forståelse at forvaltningen av instruktørutdanningen legger til rette for en uformell dialog mellom kursarrangør og instruktører som kan være nyttig inn i Miljødirektoratets oppgaver med forvaltning og oppfølging av jegerprøveordningen, herunder regelverksutvikling, tilpasning av studieplan og krav til innhold i jegerprøvekurs. Enkelte kursdeltagere peker spesifikt på at det er særlig viktig at eventuelle justering i regelverk blir raskt og tydelig formidlet til instruktører.

At myndighetene er enda tettere på instruktørene kan bidra til en mer hensiktsmessig og effektiv forvaltning.

Tydeliggjøre ansvarsfordeling

Enkelte instruktører peker på at de i dag opplever Miljødirektoratet sin rolle i instruktørutdanningen som uklar. Overføringen av ansvaret for instruktørutdanningen til Miljødirektoratet vil tydeliggjøre Miljødirektoratets rolle og at det er myndighetene som autoriserer instruktører.

At ansvarsfordelingen mellom myndighetene og en ekstern tjenesteleverandør er noe uklar opplever vi imidlertid ikke at har videre betydning for verken kvaliteten på instruktørutdanningen eller målene for jegerprøveordningen, og vi vurderer derfor dette punktet som lite viktig i den samlede vurderingen.

Tilrettelegge for egeninnsats

De fleste instruktører vi har snakket med er tilknyttet lokale jeger- og fiskerforeninger. Disse oppgir at rollen som instruktør i mer eller mindre grad innebærer noe form for egeninnsats. Enkelte instruktører oppgir at de ikke har fått noe godtgjørelse for verken utdanning eller undervisning, med unntak av kjøregodtgjørelse etter statens satser for transport til og fra lokalene hvor kurs holdes. Andre instruktører oppgir at de både har fått dekket instruktørutdanningen, oppdateringskurs og får noe form for godtgjørelse for å gjennomføre jegerprøvekurs, men at kurs ofte krever mer ressursbruk enn det godtgjørelsen innebærer.

Enkelte aktører som legger inn mye egeninnsats har kommentert at de opplever det som en skjevfordeling at NaCL tjener penger på jobben de gjør, mens de som instruktører legger inn betydelig egeninnsats for at inntekten skal kunne gå tilbake til lokalsamfunnet. Dersom myndighetene hadde ansvar for instruktørutdanningen, og utdanningen ble drevet etter selvkostnadsprinsippet, ville det trolig kunne redusere den opplevde skjevheten knyttet til at en kommersiell aktør har en sentral rolle i instruktørutdanningen, mens gjennomføringen av jegerprøvekurs i stor grad drives av ideelle organisasjoner hvor overskuddet går tilbake til lokalsamfunnet. Vi opplever imidlertid ikke dette som en stor barriere for rekruttering av instruktører i dag eller at dette er noe som har større betydning for jegerprøveordningen som sådan, og har derfor tillagt dette punktet lite vekt.

Samlet vurdering

Samlet sett vurderer vi at det er forhold som taler for at overføring av instruktørutdanningen til Miljødirektoratet kan legge til rette for en bedre og mer effektiv forvaltning av jegerprøveordningen. Dette vil gjøre at myndighetene får en tettere dialog med instruktørene som kan være nyttig inn i myndighetenes øvrige forvaltningsoppgaver på området.

I vurderingen legger vi til grunn at Miljødirektoratet vil kunne tilegne seg kompetanse som gjør at kvaliteten på instruktørutdanningen opprettholdes og at ressursbruken ikke vil øke betydelig. Oversikt over historiske kostnader og aktivitetsnivå legger til rett for dette. Vi mener som følge at de positive effektene ved at Miljødirektorat har ansvar for instruktørutdanningen kan forventes å oppveie ulempene, og at det er grunnlag for å vurdere en slik organisering når avtaleperioden med NaCL løper ut.

Ved overføring av ansvaret for forvaltningen av høstbare viltressurser, herunder jegerprøven, fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet forventer vi at de samme forholdene vil kunne gjøre seg gjeldene, men det bør vurderes nærmere.

3.1.2 Obligatorisk jegerprøvekurs

Personer som er autoriserte jegerprøveinstruktører, kan undervise i jegerprøvekurs. Regelverket stiller krav om at jegerprøvekurs skal arrangeres i regi av et studieforbund som har inngått avtale med Miljødirektoratet. Per i dag er det fem studieforbund som har avtale med Miljødirektoratet, hvorav Natur og miljø som organiserer blant annet de lokale jeger- og fiskerforeningene, er det største forbundet.

Kravet om at jegerprøvekurs skal arrangeres i regi av et studieforbund innebærer at jegerprøvekurs gjennomføres i tråd med voksenopplæringsloven. I henhold til forskrift til loven er det følgende krav til kurs for å få tilskudd (Kunnskapsdepartementet, 2021):

- Kurset må bestå av minst fire kurstimer
- Kurset skal ha minst fire deltakere
- Kurset skal ha en kursleder
- Studieplan for kurset skal være godkjent av studieforbundet eller medlemsorganisasjonen
- Studieforbundet eller en medlemsorganisasjon skal være arrangør av kurset
- Kurset skal være offentlig kunngjort og åpent for alle
- Deltakeren skal være fylt 14 år innen utgangen av året opplæringen foregår
- Deltakeren skal ha deltatt i minst $\frac{3}{4}$ av kurstimene

Studieplan for jegerprøvens obligatoriske kurs er utarbeidet av Miljødirektoratet og fastsetter krav til innhold og gjennomføring av jegerprøvekurs (Miljødirektoratet, 2023). Studieplanen inneholder detaljerte regler for selve gjennomføringen av jegerprøvekurs og innholdet i hver av de ni samlingene som det obligatoriske kurset består av. Det er ikke krav til maksimum antall deltagere på kurs med unntak av de praktiske øvelsene som inngår i samling 3 *Human og sikker*. For dette stilles det krav om minimum en instruktør for hver tiende deltaker.

Aktørenes vurdering

De fleste informantene har ingen spesielle synspunkter knyttet til kravet om at jegerprøvekurs må gjennomføres av en aktør tilknyttet et studieforbund, i tråd med voksenopplæringsloven. De fleste instruktørene opplever at rollen som instruktør er tydelig definert, og studieforbundene forteller at samarbeidet med medlemsorganisasjonene fungerer godt. Det er imidlertid enkelte som opplever at studieforbundene er et unødvendig ekstra ledd, som gjør at organiseringen fremstår som forvirrende og komplisert.

Fordeler og ulemper med krav om tilknytning til studieforbund

Kravet om at jegerprøvekurs skal arrangeres av studieforbund i tråd med voksenopplæringsloven innebærer en inngangsbarriere for nye aktører som ønsker å avholde jegerprøvekurs. Dette begrenser antall aktører i markedet.

Den største andelen av jegerprøvekurs som gjennomføres arrangeres i regi av lokale jeger- og fiskerforeninger som er medlem av studieforbundet Natur og Miljø. Lokale jeger- og fiskerforeninger arrangerer kurs over hele landet. Ifølge nettsidene til Norges Jeger- og Fiskerforbund, er det i 2023 gjennomført eller planlagt til sammen 382 kurs på landsbasis. Vi kjenner til at det i enkelte mindre kommuner kun er én eller svært få instruktører som holder kurs.

I tillegg arrangeres kurs av fire medlemsorganisasjoner i studieforbundet Næring og Samfunn. Dette inkluderer kommersielle aktører. Enkelte av disse arrangerer kurs primært i sentrale områder, og i mindre tettsteder på forespørsel. De øvrige studieforbundene har direkte kursgjennomføringsansvar og arrangerer få eller ingen kurs.

Den norske jegerprøveordningen skiller seg fra den svenske og svenske jegerprøveordningen og andre norske sertifiseringsordninger slik som båtførerprøven. For disse ordningene er det ikke lagt samme beregninger på gjennomføring av kurs og dette er reflektert i et større antall kursarrangører og flere kommersielle aktører.

I denne delen vurderer vi fordeler og ulemper med kravet om at jegerprøvekurs må arrangeres av studieforbund i tråd med voksenopplæringsloven, sett opp mot målene med jegerprøveordningen og andre virkninger for samfunnet. Vurderingskriteriene vi benytter er:

Kvalitet i jegerprøvekurs: Det er avgjørende at kvaliteten i jegerprøvekurs er god slik at jegerne som deltar på kurs tilegner seg den nødvendige

grunnkunnskapen de trenger for å utøve sikker og human jakt, og at samfunnet har tillitt til ordningen.

Kostnadseffektivitet: Konkurransen legger til rette for mest mulig effektiv bruk av samfunnets ressurser ved at ressurser allokeres der midlene gir mest avkastning.

Tilrettelegge for lokalt aktivitetstilbud: Den største andelen av jegerprøvekurs arrangeres i regi av lokale jeger- og fiskerforeninger tilknyttet NJFF. For disse aktørene går inntektene fra jegerprøvekursene i stor grad til å arrangere ulike aktiviteter gjennom året og legger til rette for det øvrige lokale aktivitetstilbudet som skjer i regi av jeger- og fiskerforeningene.

Tabell 3-2 oppsummerer vår vurdering av dagens modell, med krav om tilknytning til studieforbund for å arrangere jegerprøvekurs, og en alternativ modell uten et slikt krav, opp mot overnevnte vurderingskriterier. Tabellen viser også vår vurdering av de ulike kriterienes vektlegging, det vil si i hvor stor grad de ulike kriteriene vektlegges i den samlede vurderingen. Høy vektlegging innebærer at kriteriet anses som viktig sett opp mot ordningens måloppnåelse og andre samfunns mål, mens lav vekt innebærer at kriteriet anses som mindre viktig. Under tabellen er vurderingen av kriteriene nærmere beskrevet.

Tabell 3-2: Vurdering av fordeler og ulemper med krav om tilknytning til studieforbund

Kriterium	Vekting	Tegnforklaring	
		Krav om tilknytning til Studieforbund	Ingen begrensinger
Kvalitet i jegerprøvekurs			
Kostnadseffektivitet			
Tilrettelegge for lokalt aktivitetstilbud			

Kvalitet i jegerprøvekurs

Kravet om tilknytning til studieforbund og voksenopplæringsloven begrenser antall aktører som kan arrangere jegerprøvekurs. Rammene for gjennomføring og innhold i kursene er gitt av studieplanen utarbeidet av Miljødirektoratet, som innebærer strengere krav enn det som følger av voksenopplæringsloven, og legger dermed ikke videreføringer for kursets innhold og omfang.

Uten et slikt krav vil det være enklere for nye aktører å etablere seg. Hvert år er det rundt 12 000 nye personer som består jegerprøven. For at disse skal kunne ta eksamen må de ha deltatt på jegerprøvekurs. I tillegg kommer personer som har deltatt på kurs, men ikke bestått eller meldt seg opp til eksamen. Prisen for å delta på jegerprøvekurs er oftest mellom 2 000 og 3 500 kroner (Norges Jeger- og Fiskerforbund, u.d.). Det utgjør et marked på over 30 millioner kroner per år. Dersom kravet om at jegerprøvekurs skal arrangeres i regi av studieforbund blir fjernet, forventer vi at dette vil legge til rette for økt konkurranse i jegerprøvemarkedet og en profesjonalisering av markedet. En slik utvikling vil kunne føre til mer effektiv drift og muligens økt kvalitet, for å tiltrekke seg deltagere.

Ettersom kostnadene ved gjennomføring av kurs i hovedsak er knyttet til lønnskostnader for instruktør og leie av kurslokaler, vil det lønne seg for arrangører å arrangere fulltegnede kurs/kurs med flest mulig deltagere. Flere kursarrangører opererer i dag med minimum 10 deltagere per kurs. En kommersialisering av markedet for jegerprøvekurs vil kunne føre til at tilbudet av kurs i sentrale strøk øker, mens man ikke vil få samme utvikling i strøk med få innbygger og få jegerprøvekandidater, som følge av lavere lønnsomhet. Vår forståelse er at det er i mindre sentrale strøk, hvor det er færre kandidater, at gevinstene ved økt konkurranse er størst ettersom det er her det i dag er få aktører og få instruktører som arrangerer kurs. Vi er imidlertid usikre på i hvilken grad kandidater i kommuner med få innbyggere vil få nytte av en slik endring, på lik linje med kandidater i mer sentrale strøk. I dag er det enkelte kommersielle aktører som tilbyr jegerprøvekurs, gjennom avtale med et studieforbund. Disse tilbyr kurs primært i sentrale strøk. Et større innslag av kommersielle aktører kan føre til økt sentralisering av kurs og redusert tilbud i mindre sentrale strøk..

Erfaringer fra Danmark tilsier at en profesjonalisering av markedet for jegerprøvekurs kan ha påvirkning på kvaliteten på kursene ved at kursarrangører gjør egne tilpasninger. I Danmark er kravene til gjennomføring

av kurs regulert i mye mindre grad enn i Norge. I Norge har myndighetene lagt sterke føringer for rammene og innholdet i kurset, og det er lite rom for å gjøre egne tilpasninger. Samtidig tilsier innsendte varsler fra instruktører, at det finnes instruktører som gjør egne tilpasninger i kursgjennomføringen. Miljødirektoratet opplyser at nesten alle slike forhold blir avdekket gjennom stikkprøvekontroll fra studieforbundene. Økt konkurranse vil dermed kunne ha en fordel ved at konkurranse mellom kursarrangører har vist seg å være en effektiv kontrollmekanisme.

Både som følge av at rammene for å arrangere jegerprøvekurs i liten grad legger til rette for at instruktører kan gjøre egne tilpasninger og at konkurranse mellom kursarrangører har vist seg å være en effektiv kontrollmekanisme, forventer vi ikke at en profesjonalisering av markedet vil gå ut over kvaliteten på jegerprøvekursene, men snarere kunne bidra til økt kvalitet. Det er imidlertid usikkert om denne effekten først og fremst vil finne sted i sentrale strøk der det forventes å være mest lønnsomt å arrangere jegerprøvekurs, eller også i kommuner med få innbyggere og færre instruktører.

Kostnadseffektivitet

Kravet om tilknytning til studieforbund og at jegerprøvekurs skal gjennomføres i tråd med voksenopplæringsloven er en barriere for etablering av nye aktører. Dersom dette kravet fjernes forventer vi at flere vil etablere seg. Økt konkurranse vil legge til rette for mer effektiv drift ved at ressurser allokteres til de aktørene med best kompetanse og lavest kostnader ved å arrangere jegerprøvekurs, som da vil være de som kan tilby det mest konkurransedyktige kursopplegget.

Tilrettelegge for lokalt aktivitetstilbud

Jegerprøvekursene er en viktig inntektskilde for finansiering av lokale jeger- og fiskerforeninger sitt øvrige aktivitetstilbud, eksempelvis jakt- og fiskekonkurranser, friluftsansatte, kurs og formidling av kunnskap om jakt og fiske. Mange av instruktørene opplyser at de legger ned betydelig egeninnsats i arbeidet med gjennomføring av kurs, og at hoveddelen av kursavgiften går til den lokale foreningen.

Dersom tilknytningen til studieforbund fjernes og omfanget av kommersielle aktører øker, er det grunn til å tro at lokallagene sine inntekter fra jegerprøvekurs vil reduseres. NJFF viser også til at dersom det blir slik at kursholdere i større grad må kompenseres for jobben, vil det gå utover NJFF sin finansiering av andre aktiviteter. Det er grunn til å tro at instruktører i mindre grad også vil være villig til å legge inn egeninnsats dersom jegerprøveinstruktør-

rollen i større grad blir profesjonalisert. En slik utvikling vil medføre at de lokale jeger- og fiskeforeningene i større grad må basere seg på andre inntektskilder for å finansiere sin aktivitet eller at aktivitetstilbudet reduseres.

Samlet vurdering

En fjerning av kravet vil legge til rette for flere aktører og økt konkurranse om deltagere på jegerprøvekurs som kan bidra til mer effektiv drift og økt kvalitet. I hvilken grad denne effekten først og fremst vil finne sted i sentrale strøk, eller også i mindre kommuner med færre jegerprøvekandidater, er usikkert. En slik endring kan også føre til økt sentralisering av kurs, slik enkelte informanter har pekt på at har skjedd med jegerprøveutdanningen etter at ansvaret ble tillagt NaCL.

Kravet om tilknytning til studieforbund gjør at flertallet av jegerprøvekurs som avholdes i dag arrangeres av lokale jeger- og fiskerforeninger, tilknyttet NJFF. Inntektene fra jegerprøvekursene går i stor grad tilbake til lokalsamfunnet gjennom finansiering av foreningens øvrige aktivitetstilbud. Dersom markedet for jegerprøvekurs profesjonaliseres forventer vi at de lokale jeger- og fiskerforeningenes inntekter fra jegerprøvekurs vil reduseres, og også instruktørens villighet til å legge inn egeninnsats.

Sett kun opp mot jegerprøvens formål tilsier dette at å fjerne kravet om at jegerprøvekurs skal arrangeres i regi av studieforbund vil være hensiktsmessig. Hvorvidt kravet om tilknytning til studieforbund bør fjernes avhenger av i hvor stor grad myndighetene vektlegge ulike hensyn.

3.1.3 Jegerprøveeksamen

Det er kommunene som har ansvar for å tilrettelegge for gjennomføring av jegerprøveeksamen. Dette innebærer å stille med eksamenslokale og avsette tidspunkter for eksamen, utnevne prøveleder som er til stede på eksamen, sjekke at kandidater har gjennomført kurs og betalt eksamensavgift, samt følge opp kandidater som stryker. Kommunen har også ansvar for å informere om jegerprøven. I noen kommuner arrangeres det også jegerprøvekurs med påfølgende eksamen gjennom valgfag på ungdomsskoler, folkehøgskoler og høgskoler.

Hvor hyppig eksamen avholdes varierer på tvers av kommuner. Enkelte kommuner opplyser at de kun gjennomfører et fåtall eksamener hvert år hvor kandidater som har deltatt på kurs samles opp. Disse har ofte mange kandidater som tar eksamen samtidig. Andre kommuner oppgir at de gjennomfører eksamen i stor grad basert på fortløpende behov og at eksamen avholdes på forespørsel fra kandidater som ønsker å ta jegerprøveeksamen.

De fleste kommuner samarbeider med de lokale foreningene som har avholdt jegerprøvekurset. Jegerprøveinstruktørens rolle i gjennomføringen av eksamen varierer. I flere kommuner er instruktørens rolle begrenset til å melde fra til kommunene om tidspunkter for gjennomføring av kurs slik at kommunen kan planlegge eller tilpasse når de skal avholde eksamen. Noen informanter forteller at instruktørene gjerne har en assistentrolle på eksamen eller at de er til stede for å ta imot kandidatene. Enkelte informanter forteller at instruktøren som har vært ansvarlig for det obligatoriske kurset er til stede på eksamen blant annet for å kunne svare på faglige spørsmål som dukker opp under eksamen. En instruktør forteller at eksamen avholdes i forbindelse med jegerprøvekurset, rett etter at selve kurset er avsluttet, slik at det er blitt et flytende skille mellom instruktørrollen og rollen som kommunal prøveleder.

Informanter i enkelte kommuner forteller at kommunen har satt bort oppgaven med å gjennomføre eksamen og at kommunen ikke har noe med jegerprøveeksamen å gjøre. Kommuner vi har intervjuet hvor dette er tilfellet har satt bort gjennomføring av eksamen til den lokale jeger- og fiskerforeningen.

Aktørenes vurdering

Det varierer på tvers av kommuner hvordan kommunene opplever sin rolle som ansvarlig for å gjennomføre jegerprøveeksamen. Enkelte opplever det som positivt og hensiktsmessig, og mener det er naturlig at dette er kommunens oppgave ettersom kommunen også har ansvar for viltforvaltning lokalt. Flere viser til at de opplever ansvaret for jegerprøveeksamen som en fin måte å holde kontakt med det lokale jegermiljøet.

De fleste kommunene opplever at det stort sett går greit å arrangere jegerprøveeksamen og at det ikke er særlig ressurskrevende etter innføring av ny teknisk løsning som gjør at kandidater kan ta eksamen på sine egne mobile enheter. Samtlige kommuner er svært fornøyd med denne endringen og forteller at det gjør selve gjennomføringen lettere og mindre ressurskrevende. De synes også dialogen og oppfølgingen fra app-leverandøren Enovate er god.

Enkelte kommuner opplever det som noe uforståelig at ansvaret for jegerprøveeksamen er tillagt kommunen, og synes gjennomføring av eksamen er ressurskrevende.

Uavhengig av hvordan kommunene opplever rollen med å gjennomføre jegerprøven, er samtlige informanter enig om at det er få, om noen, andre aktører som det er naturlig at har dette ansvaret, når foreningene som avholder jegerprøvekurs ikke skal

arrangere eksamen og det samtidig er ønskelig at jegerprøveeksamen tilbys lokalt.

Samlet vurdering og forslag til tiltak innen dagens ordning

At gjennomføringen av jegerprøveeksamen er tillagt kommunen anser vi som hensiktsmessig. At kommunene har ansvar for jegerprøveeksamen, bidrar til å sikre et lokalt tilbud. Samtidig mener vi at den praktiske gjennomføringen i kommunene viser at det er grunnlag for å tydeliggjøre ulike aktørers sin rolle ved gjennomføring av eksamen og vurdere plasseringen av ansvaret for jegerprøveeksamen i kommunen.

Kommunene har en ren administrativ oppgave i gjennomføring av jegerprøveeksamen. Vår forståelse er likevel at ansvaret for jegerprøven er tillagt den delen av kommunen som har et tilknyttet fagansvar og at ansvaret for jegerprøveeksamen derfor er lagt til for eksempel viltforvaltningen. For å tydeliggjøre kommunens rolle i gjennomføringen av jegerprøveeksamen, og legge til rette for at kommunen kan dra nytte av utdanningskompetanse som allerede ligger i kommunene, mener vi kommunen bør vurdere om det kan være hensiktsmessig å samordne ansvaret for gjennomføring av jegerprøveeksamen med kommunens øvrige opplæringsansvar. For at viltforvaltningen i kommunen fortsatt skal kunne dra nytte av kontaktflaten som jegerprøveeksamen gir inn mot det lokale jegermiljøet, kan ansvaret eventuelt organiseres som et samarbeid mellom opplæringsavdelingen og viltforvaltningen.

3.2 Finansiering

Stortinget har bestemt at jegerprøven skal være selvfinansierende. Dette innebærer at kostnader i ordningen skal finansieres av inntektene. I dette kapittelet beskriver vi aktørenes synspunkter rundt finansiering av ordningen, og vurderer ressursbruk og kostnadsnivå for de ulike delene av ordningen.

3.2.1 Eksamensgebyret – Miljødirektoratet og kommunenes ressursbruk

Miljødirektoratets kostnader knyttet til forvaltning av jegerprøveordningen skal dekkes gjennom eksamensavgiften. Eksamensavgiften skal også dekke kommunenes utgifter for å avholde jegerprøveeksamen.

Eksamensavgiften var i 2022 på 330 kroner per kandidat, hvorav 120 kroner gikk til å dekke kommunenes kostnader med å gjennomføre jegerprøveeksamen.¹ I 2022 var det 13 758 kandidater som tok jegerprøveeksamen (Miljødirektoratet, 2023). Eksamensgebyret utgjorde dermed totalt 4,5 millioner kroner, og fordelte seg på

¹ I 2023 er eksamensavgiften 360 kroner.

1,65 millioner kroner til kommunene og 2,9 millioner kroner til Miljødirektoratet. Antall kandidater som tok jegerprøven i 2022 var høyere enn forgående år. I perioden 2018 til 2021 har antall kandidater variert fra 10 105 i 2020 til 12 786 i 2018. At antall kandidater er betydelig lavere i 2020 og 2021 forventer vi henger sammen med koronapandemien. Det kan også forklare det relativt høye antallet kandidater i 2022.

Kommunenes ressursbruk

Kommunene får i dag refundert 120 kroner per eksamensforsøk som skal dekke kommunens kostnader knyttet til å arrangere jegerprøven. Beløpet blir utbetalt årlig, etter søknad til Miljødirektoratet.

I 2022 var det totalt 236 kommuner som mottok refusjon fra Miljødirektoratet. Noen kommuner samarbeider om å arrangere eksamen, og i disse tilfeller er det kun én av kommunene som mottar refusjonen. Samlet refusjonen til kommunene varierte fra 120 kroner til 192 360 kroner, og viser at det er store forskjeller i hvor mange som tar jegerprøveeksamen på tvers av kommunene. Til sammen betalte Miljødirektoratet ut 1,5 millioner kroner i refusjon. 43 kommuner arrangerte jegerprøveeksamen uten å søke om refusjon fra Miljødirektoratet. Andelen kommuner som har fått utbetalt refusjon i perioden 2018 til 2022 har vært relativt stabil, og ligget på mellom 85 og 88 prosent.

Det er varierende hvor mye tid og ressurser representanter i ulike kommuner opplyser at kreves for å gjennomføre jegerprøveeksamen. Svaret henger tett sammen med antallet kandidater som ønsker å ta eksamen i løpet av året. Kostnader for kommunene er hovedsakelig knyttet til arbeidskraft. I mange av kommunene er det kun én ressurs som arbeider med administrering og gjennomføring av jegerprøveeksamen, og i små kommuner er dette vanligvis en tilleggsoppgave ved siden av andre oppgaver. I andre kommuner er det flere ansatte som arbeider med jegerprøveeksamen, og som bruker mye tid og ressurser på dette. Enkelte informanter sier at de opplever at det er svært ressurskrevende å avholde jegerprøveeksamen, særlig fordi eksamen hovedsakelig gjennomføres på kveldstid. Det er også enkelte som forteller om utfordringer knyttet til å finne egnede lokaler, selv etter overgang til den digitale eksamensløsningen, og at dette kan medføre ekstra kostnader.

Flere av informantene i kommunene opplever at det samlede tilskuddet kommunen får fra Miljødirektoratet ikke er tilstrekkelig for å dekke de totale kostnadene kommunen har knyttet til å gjennomføre jegerprøveeksamen i løpet av et år. Det er særlig arbeidet knyttet til å følge opp kandidatene og å avholde ekstra eksamen for kandidater som stryker,

som er ressurskrevende. Mange opplever det som positivt at de får kompensasjon for arbeidet og viser til at de har behov for tilskuddet for å kunne drive tilbudet. Enkelte av informanter forteller at de ikke har oversikt over ressursbruken og i hvilken grad beløpet de mottar fra Miljødirektoratet kompenserer for arbeidet de gjør.

Basert på informasjonsgrunnlaget er det vanskelig å vurdere om kompensasjonen som kommunene får dekker deres utgifter ettersom få har oversikt over faktisk ressursbruk. Det er imidlertid ikke noe som tyder på at manglende finansiering av kommunens arbeid er en utfordring i jegerprøveordningen.

Miljødirektoratets ressursbruk

Etter at Miljødirektoratet i 2022 hadde refundert kommunene for deres arbeid knyttet til å gjennomføre jegerprøveeksamen, gjensto om lag 3,4 millioner kroner til å dekke Miljødirektoratets øvrige kostnader.

Miljødirektoratet opplyser at oppfølging av jegerprøveordningen utgjør ca. 70 prosent av et årsverk. I tillegg kommer innkjøp av tjenester fra tjenesteleverandører og andre administrative kostnader. Miljødirektoratets kostnader for innkjøp av tjenester fra NaCL AS (instruktørutdanningen), Enovate (digital eksamensløsning) og Mintra (e-læring) utgjør totalt ca. 2 millioner kroner per år. Andre administrative kostnader er knyttet til møtevirksomhet, reiser, innkjøp av bilder og oppdatering av e-læring som går ut over tjenesteavtalen. Ser man Miljødirektoratets ressursbruk opp mot beløpet som kreves inn gjennom eksamensavgiften, fremstår nivået på eksamensgebyret som hensiktsmessig.

3.2.2 Instruktørutdanningen – NaCLs ressursbruk

NaCL har tjenesteavtale med Miljødirektoratet som dekker kostnader til enkelte administrative oppgaver som følger av avtalen. Øvrige kostnader knyttet til instruktørutdanningen er finansiert gjennom kursavgiften som deltagere må betale. I følge NaCL har de truffet godt på kalkylen, slik at utdanningen i stor grad er selvfinansierende. Instruktører opplever i liten grad at kursavgiften for instruktørutdanningen er til hinder for å bli instruktører. Regnskapstall for de siste årene viser at NaCL har gått med overskudd samtlige år de har hatt ansvar for instruktørutdanningen. Dette kan også inkludere inntekter fra andre kilder enn tjenester knyttet til avtalen med Miljødirektoratet, men ifølge NaCL sine nettsider er utdanningen av jegerprøveinstruktører på vegne av Miljødirektoratet et viktig oppdrag for selskapet. Basert på dette vurderes nivået på kursavgiften således som bærekraftig. Vår vurdering er som følger at finanseringen av instruktørutdanningen vurderes som hensiktsmessig.

3.2.3 Jegerprøvekurs - instruktørens kompensasjon og ressursbruk

Arrangører av jegerprøvekurs kan kreve kursavgift. Kursavgiften varierer ofte mellom 2 500 kroner og 3 500 kroner ifølge NJFF. I henhold til voksenopplæringsloven skal hvert kurs ha minimum fire deltakere. En del kurs har imidlertid trolig et større antall deltakere. En kursholder tjener minimum mellom 10 000 og 15 000 kroner per kurs. Dersom det derimot er 30 deltakere på et kurs, vil inntjeningen kunne være fra 75 000 til 105 000 kroner. Kursavgiften går til å dekke kostnadene knyttet til å arrangere kurs og godtgjørelse til instruktører. Overskuddet går til kursarrangøren.

Enkelte instruktører forteller at de får utdanningen finansiert av foreningen de er tilknyttet, mens andre betaler denne selv. De fleste av instruktørene forteller at kostnaden for å ta instruktørutdanning ikke er en barriere for å bli instruktør. Det er imidlertid enkelte som opplever at det er en barriere med lang reisevei til der kursene avholdes, fordi det kan være dyrt å reise til oppdateringskursene.

Det er varierende hvorvidt instruktørene får lønn for å avholde jegerprøvekurs. Enkelte forteller at de kun får kompensasjon for de direkte kostnadene de har i form av kjøregodtgjørelse etter statens satser, mens andre får lønn i form av en fastsatt pris per time. I noen kommuner er det kun noen av instruktørene som får lønn, for eksempel de som avholder mange kurs, mens andre ikke får det. I andre kommuner får alle lønn, eller ingen. Vår forståelse er at enkelte instruktører får opptil 15 000 kroner per kurs de holder. Det er opp til lokallagene hvordan de organiserer godtgjøring. Samtlige av instruktørene sier at det er interessen for jakt som er deres motivasjon for å være instruktører, mens økonomisk kompensasjon for jobben de gjør er mindre viktig.

Enkelte av informantene forteller at de over de siste årene har sett en endring i hvem som ønsker å ta instruktørutdanning og bli jegerprøveinstruktør. De forteller at de opplever at det er flere unge som ønsker å bli instruktører og flere som ønsker å bli instruktører fordi de ser muligheter for å tjene penger på dette. Flere informanter peker på en utvikling i retning av at færre ønsker å bidra med egeninnsats. Enkelte informanter forteller også at de opplever det som vanskelig å rekruttere nye instruktører, og at det har vært behov for at den lokale jeger- og fiskerforeningen må inngå avtale om godtgjørelse for å tiltrekke seg kursholdere. Det tyder på at jaktmiljøet står overfor de samme utfordringene som organisasjonslivet og idretten ellers. Frivillighetsbarometeret – en befolkningsundersøkelse fra Frivillig Norge og Kantar om frivillig innsats – viser at siden 2019 har andelen som oppgir at de ikke har gjort

frivillig arbeid de siste 12 månedene økt (Frivillighet Norge, 2023).

Enkelte av instruktørene forteller at de tror at dersom man ikke får kompensasjon for verken kostnadene til utdanningen eller tiden de bruker på å arrangere kurs, vil dette bli en barriere for å rekruttere nye instruktører.

For enkelte oppleves det som noe konfliktfylt at det er varierende kompensasjon for instruktørene som avholder kurs. Mange er av den oppfatningen at kursvirksomhet bør være dugnadsbasert og at det blir mer åpent dersom det er slik. Når flere avholder kurs med hensikt om å tjene penger, blir det mer konkurranse og mindre samarbeid mellom aktørene.

3.2.4 Studieforbundenes ressursbruk

Studieforbundene er finansiert gjennom offentlige tilskudd, og forvalter tilskudd til kursarrangører. Studieforbundene gjennomfører internkontroll som innebærer stikkprøver av kurs (sjekk av at kurs er gjennomført i tråd med slik det er rapportert). Det er varierende hvor ofte dette gjennomføres, men enkelte informanter forteller at det er ressurskrevende, og at de kunne gjennomført flere stikkprøver dersom de hadde hatt mer midler.

3.2.5 Samlet vurdering av finansiering

Vår vurdering er at eksisterende finansieringsmodell virker å gi et godt grunnlag for å sikre et tilstrekkelig tilbud i jegerprøveordningen. Verken kostnadene for instruktørutdanning, å delta på jegerprøvekurs eller å ta jegerprøveeksamen virker å være en betydelig barriere for å ta jegerprøven. Dette kan sees i sammenheng med kostnadene ved å bedrive jakt, som kan være betydelig.

Det er varierende grad av egeninnsats blant instruktører. Utviklingen i samfunnet i retning av mindre frivillig innsats kan ha betydning for i hvilken grad jegerprøveordningen i fremtiden fortsatt kan forventes å være en like stor inntektskilde for lokale jeger- og fiskerforeninger. Dette forventes ikke å ha videre betydning for finansieringsmodellen.

3.3 Regelverk og retningslinjer

De ulike aktørene i jegerprøveordningen har ulike retningslinjer å forholde seg til. Regler om jegerprøven er fastsatt av Miljødirektoratet. Dette inkluderer forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst, samt studieplaner til jegerprøvekurs og instruktørutdanning. Studieplanene er nærmere omtalt i kapittel 3.1.

3.3.1 Aktørens vurdering

Forståelse og etterlevelse av regelverket

Både kommunene og jegerprøveinstruktørene vi har vært i kontakt med har uttrykt at regelverket i

jegerprøveordningen er tydelig og enkelt å forstå. Gjennom intervjuer fremkommer det imidlertid at enkelte av de kommuneansvarlige ikke nødvendigvis alltid forholder seg til retningslinjene for gjennomføring av jegerprøveeksamen, blant annet ved at jegerprøveinstruktør er til stede når «deres» kandidater har eksamen, jf. omtale i kapittel 3.1.3.

Detaljregulering

Enkelte av instruktørene opplever at den forskriftsfestede studieplanen er rigid og gir lite muligheter for lokal tilpasning i kursene. Mange av instruktørene ønsker å gjøre mindre endringer, slik at de kan tilpasse opplegget, for eksempel tilpasse tidene for kurset slik at det passer bedre med tilgjengelige tider på den lokale skytebanen. Flere peker på at utedagene i kursene er krevende, og at det ofte blir slik at instruktørene må jobbe flere timer for å dekke innholdet i utedagene enn det som er lagt opp til i studieplanen. Noen ønsker også å kunne flytte på temaer som gjennomgås til andre dager. Mange opplever at justeringer kan bidra til mer flyt i kurset, og at dette kan være hensiktsmessig for deltakerne. For eksempel nevner flere at temaet lovverk er tungt, og at det er ønskelig å spre dette over to dager, i stedet for én.

Selv om flere instruktører ønsker noe mer rom for å gjøre tilpasninger, uttrykker mange av instruktørene forståelse for at opplegget er rigid. Et rigid opplegg gir lite muligheter for egne tilpasninger og kreative løsninger. Det sikrer at alle kurs avholdes på samme måte med samme innhold, slik at alle kursdeltakere får den samme opplæringen. På denne måten fungerer det som en kvalitetssikring.

Det er stor spredning i alder blant jegerprøveinstruktørene, og flere opplyser om at eldre instruktører kan ha andre holdninger til kursets innhold, og i større grad har tilbøyelighet til å tilpasse kursgjennomføringen etter hva de anser som hensiktsmessig, selv om dette kan avvike fra studieplanen.

Miljødirektoratet følger opp varsler om avvik i kurs som avholdes. En oversikt over avvik de siste årene viser at avvik hovedsakelig er knyttet til at det gjøres endringer i gjennomføringen av kursene, for eksempel at samlinger slås sammen. Antall avvik som følges opp er relativt lavt sammenlignet med antall kurs som avholdes.

3.3.2 Samlet vurdering av regelverk og forslag til endringer innen dagens ordning

Selv om de fleste av informantene opplever regelverket som tydelig og nødvendig, er det enkelte instruktører som gjør tilpasninger i kursopplegget som ikke nødvendigvis er forenelig med føringene i studieplanen.

At det er høy grad av detaljregulering i ordningen, bidrar til å sikre kvalitet i kursgjennomføringen. Det legger også til rette for lik praksis på tvers av kommuner. For å opprettholde kvalitet mener vi det er hensiktsmessig med en viss rigiditet og detaljstyring fra myndighetene.

Det er vanskelig å vurdere om dagens kontroll av jegerprøvekursene er tilstrekkelig for å sikre at målsettingen for jegerprøveordningen oppnås. Kontroll av kursene gjøres i dag i form av stikkprøver gjennomført av studieforbundene, og oppfølging av varsler om avvik i kursene av Miljødirektoratet. Dersom det skal være økt kontroll, vil det innebære økte ressursbruk. Det er imidlertid usikkert hvorvidt økt ressursbruk knyttet til for eksempel stikkprøvekontroller vil ha betydning for kvaliteten i kursgjennomføringen.

Et forslag til justering innenfor dagens modell som i noe grad kan imøtekomme instruktørens ønske om fleksibilitet er å utarbeide en veileder som presiserer hvilke muligheter kursarrangører har til å gjøre lokale tilpasninger i kursopplegget som vil kunne godkjennes av Miljødirektoratet. Dette kan for eksempel være tilpassing av tidspunkt for den praktiske delen av kurset etter værforhold eller åpningstider på den lokale skytebanen. En slik presisering kan bidra til å oppklare hvilken fleksibilitet direktoratet godtar innenfor fastsatte rammer som gjør at ressursbruken knyttet til kontroll med kravene som er gitt ikke øker betydelig.

For at en slik veileder skal være nyttig for kursarrangører, og ikke åpne for endringer i kursgjennomføringen som kan påvirke innholdet, kreves det en tydelig presisering av forhold som gir grunnlag for å kunne avvike fra regelverket. I tillegg bør det være krav om at instruktørene skal kunne dokumentere begrunnelsen for hvorfor de gjør eventuelle tilpasninger. Dette må også kunne kontrolleres enkelt av Miljødirektoratet, for eksempel gjennom bilder.

3.4 Faglig innhold, omfang og gjennomføring

Jegerprøveordningen består av et obligatoriske kurs og elektronisk eksamen. Kursene arrangeres av jegerprøveinstruktører, mens eksamen arrangeres av kommunene. Faglig innhold, omfang og gjennomføring fastsettes av Miljødirektoratet.

3.4.1 Jegerprøvekurs

Aktørens opplevelse

Samtlige informanter sier at de opplever at jegerprøvekursene har et hensiktsmessig innhold og omfang, som bidrar til å sikre anerkjennelse i

samfunnet, og opprettholdelse av tillitt til at jakt i Norge foregår på en human og sikker måte.

Informantene opplever at det generelt er godt samsvar mellom kursets innhold og eksamen. Det oppleves særlig som en fordel at det er enhetlig pensum i hele landet, og at alle kursdeltakere og instruktører har tilgang til det samme kursmateriellet. Kursets innhold er avgrenset fordi det ikke skal være for tidkrevende, men det oppleves som grunnleggende nok og tilrettelegger for at kursdeltakerne kan videreutvikle sine ferdigheter i ettertid. Noen instruktører synes at kurset er tynt når det kommer til de praktiske utøvelsene, men peker samtidig på at dersom denne delen skal utvides vil det sannsynligvis kreve mer ressurser (og kompetanse) av kursholderne. Et mer krevende kursopplegg kan også føre til at færre ønsker å ta kurset, som heller ikke er ønskelig.

Enkelte trekker frem at dagens kursdeltakere har svakere kompetansegrunnlag enn tidligere, særlig innen jaktsikkerhet. Dette taler for at den praktiske delen av jegerprøvekurset ikke bør bli mindre omfattende. De viser også til at dette innebærer at kursholdere må tilpasse formidlingsmåter og opplæring i kursene i større grad, for å treffe målgruppen. For eksempel mener mange at kursene kan være vanskelig for kandidater som har svakere norskferdigheter.

Det er også enkelte av instruktørene som opplever noen mangler i pensum, for eksempel at det er mangelfullt om renslighet rundt jakt, førstehjelp, klimaperspektiv og ivaretagelse av dyret/slakt.

Samtlige instruktører mener at krav til obligatorisk oppmøte oppleves som nødvendig. De mener dette er viktig for holdninger rundt jegerprøven og at det gir mulighet for å vurdere deltakernes kunnskap på en bedre måte. Noen instruktører ønsker å kunne bruke digital undervisning i større grad. Flere trekker frem at det bør kunne vurderes om flere av modulene kan være digitale. De fleste instruktører presiserer imidlertid at det er viktig med obligatorisk oppmøte for deler av kurset, fordi instruktørene ønsker å vite hvem som deltar på kursene. Enkelte mener det bør være strengere krav til fysisk oppmøte enn det er i dag, mens andre mener at dette vil medføre en barriere for å delta på kurs, særlig for unge. Instruktørene opplever det som nyttig at de kan observere deltakerne, for eksempel for få inntrykk av hva slags holdninger de har til jakt og våpen. Dersom instruktørene opplever bekymring rundt deltakernes intensjoner for å ta jegerprøven, kan de sende en bekymringsmelding til politiet. Instruktørene opplyser

imidlertid om at dette sjeldent skjer. Flere forteller også at obligatorisk oppmøte bidrar til bedre læringsmiljø, blant annet gjennom tettere kontakt og bedre kommunikasjon med deltakerne. Instruktørene forteller at e-læringsmateriellet som er utarbeidet er et nyttig supplement til kursene.

Fordeler og ulemper med krav om fysisk undervisning

At det er krav om fysisk undervisning, bidrar til at instruktørene har større mulighet for å få et inntrykk av kursdeltakerne, deres motivasjon for å ta jegerprøven og holdninger til jakt. Fysisk undervisning gir bedre forståelse for deltakernes egnethet, oversikt over deltakelse og kunnskapsoverføring. Det kan imidlertid oppleves som en barriere for å gjennomføre jegerprøvekurs for deltakerne, ettersom det er mer krevende å møte opp fysisk til kurs, enn å delta digitalt. Vi vurderer her fordeler og ulemper med krav om fysisk undervisning, opp mot et sett med vurderingskriterier. Vurderingen av digital undervisning anses ikke relevant for den praktiske delen av jegerprøvekurset. Vurderingskriteriene vi benytter er:

Barriere for å tilegne seg våpen: Jegerprøven spiller en viktig rolle i å regulere hvem som får bæretillatelse av jaktvåpen. Det er flere måter å tilegne seg våpentillatelse. Disse innebærer stort sett strengere krav enn jegerprøven. Jegerprøven kan dermed anses som en relativt «enkel» måte å tilegne seg våpen.

Kontroll av deltakelse/kunnskapsoverføring: Kontroll med i hvilken grad deltagere er til stede, følger med og får med seg innholdet i kurset.

Gjennomførbarhet/kostnadseffektivitet: I hvilken grad undervisningen er enkel og lite ressurskrevende å gjennomføre.

Begrense barrierer for å ta jegerprøven: I hvilken grad endringen vil redusere eller øke barrierene for å ta jegerprøven og bli jeger.

Tabell 3-3 oppsummerer vår vurdering av fysisk undervisning sett opp mot e-læring/fjernundervisning. Tabellen viser også vår vurdering av de ulike kriterienes betydning, det vil si i hvor stor grad de ulike kriteriene vektlegges i den samlede vurderingen. Høy vektlegging innebærer at kriteriet anses som viktig for jegerprøvens overordnede måloppnåelse, mens lav vektlegging innebærer at kriteriet anses som mindre viktig for ordningens måloppnåelse. Beskrivelse av kriterienes innhold og vurdering av kriteriene gis under tabellen.

Tabell 3-3: Fordeler og ulemper med krav om fysisk undervisning

Kriterium	Vekting	Tegnforklaring		
		Krav om fysisk undervisning	E-læring / fjernundervisning	
Barriere for å tilegne seg våpen				
Kontroll av deltakelse/ kunnskapsoverføring				
Gjennomførbarhet/kostnadseffektivitet				
Begrense barrierer for å ta jegerprøven				

Vurdering av deltakernes motivasjon

Jegerprøvekursene har en viktig funksjon i å vurdere deltakernes intensjoner og motivasjon for å ta jegerprøven. Instruktørene kan sende bekymringsmelding til politiet ved mistanke om intensjoner som ikke er i tråd med ordningens hensikt. På denne måten bidrar jegerprøveordningen til å opprettholde anerkjennelse og tillit i samfunnet. Dette vurderingskriteriet tillegges dermed høy vekt.

Ved fjerning av krav om fysisk undervisning reduseres instruktørens mulighet til å vurdere i hvilken grad deltageres intensjoner for å delta på jegerprøvekurs er i tråd med ordningens mål. Deltagere kan skjule seg bak en skjerm, og det blir vanskeligere for instruktøren å observere deltakerne.

Kontroll av deltakelse/kunnskapsoverføring

Krav om fysisk oppmøte gjør at instruktørene i større grad kan observere, vurdere og følge opp deltakerne. Det gjelder både i hvilken grad de er til stede, følger med på undervisningen og får med seg innholdet i kurset. Ved digital undervisning er det vanskeligere for instruktørene å vurdere i hvilken grad deltagerer følger med og får med seg innholdet i kurset.

Dette vurderingskriteriet anses som mindre viktig fordi deltakerne i stor grad testes i ferdighetene de skal kunne gjennom jegerprøveeksamen.

Gjennomførbarhet/kostnadseffektivitet

Økt bruk av e-læringsmateriell og digital undervisning kan tenkes å redusere ressursbruken i kursene, ettersom det er mer effektivt å avholde kurs digitalt. Dette fordrer imidlertid at instruktørene har digital undervisningskompetanse som legger til rette for nødvendig kunnskapsoverføring. Dette er trolig noe

mange instruktører mangler. Økt bruk av fjernundervisning anses dermed som lite hensiktsmessig, men det kan være effektivt å utvide bruken av e-læring.

Sett opp mot kriteriet om at det bør være en barriere for å tilegne seg våpen, vurderes dette kriteriet som mindre viktig.

Begrense barrierer for å ta jegerprøven

At det er krav om fysisk oppmøte på jegerprøvekursene kan innebære en barriere for enkelte som ønsker å delta på kurs. Det er mer ressurskrevende å delta fysisk enn digitalt, og det kan være praktiske årsaker som vanskeliggjør fysisk tilstedeværelse (for eksempel reisevei og transportmuligheter). Tilbakemeldinger fra aktørene tilsier imidlertid at det ikke oppleves som en stor barriere for deltakerne at kursene er fysiske. Sett opp mot øvrige vurderingskriterier vurderes derfor dette kriteriet som mindre viktig.

Samlet vurdering

Samlet vurderer vi at kravet om fysisk undervisning ikke bør fjernes. Årsaken er kontrollmekanismen som fysisk oppmøte på kurs innebærer. Dette er trolig viktig for at jegerprøveordningen skal opprettholde anerkjennelse og tillitt fra samfunnet. At en noe større del av den teoretiske delen av jegerprøvekurset gjennomføres som e-læring mener vi derimot at kan være hensiktsmessig for å kunne inkludere mer praktisk undervisning, uten at kursets omfang utvideres. Dette omtales nærmere i neste delkapittel.

3.4.2 Jegerprøveeksamen

Aktørenes vurderinger

Alle representanter for kommunene vi har snakket med, forteller at de gjennomfører jegerprøveeksamen, men hvor ofte eksamen avholdes varierer.

Samtlige informanter forteller at kommunens gjennomføring av eksamen har blitt forenklet etter innføring av ny teknisk løsning. Det er imidlertid enkelte som trekker frem at det oppleves som uheldig at det ikke er mulig å zoome inn på bilder tilhørende eksamensspørsmålene som vises. Noen påpeker også at eldre kandidater med lave digitale ferdigheter kan oppleve utfordringer med den digitale løsningen. Enkelte aktører uttrykker bekymring rundt juks og muligheter for å avdekke dette ved bruk av den nye tekniske løsningen. Den tekniske løsningen som benyttes tar imidlertid høyde for dette ved at prøveleder får opp et varsel i sitt grensesnitt og eksamen settes på pause for kandidaten, dersom kandidaten går ut av applikasjonen under eksamen. Prøveleder har deretter ansvar for å undersøke om det er gjort forsøk på juks, før eksamen startes opp igjen.

Informanter i kommunene forteller at de fleste av kandidatene består eksamen, og at nivået på eksamensoppgavene fremstår som hensiktsmessig. Dersom det er personer som ikke består, får disse tilbud om ny eksamen kort tid etterpå (etter to uker). De fleste består dermed til slutt, selv om noen har behov for flere forsøk. Det er særlig temaene juridiske bestemmelser og artsbestemmelse som er vanskelig for mange, og førstnevnte er særlig vanskelig for unge kandidater.

Instruktører har begrenset innsikt i oppbyggingen av eksamen og eksamensspørsmålene. Miljødirektoratet opplyser at dette er gjort med hensikt for å forhindre at instruktører tilpasser jegerprøvekursene etter innholdet i eksamen framfor å gjennomgå alt av pensum som kurset skal dekke. Flere instruktører forteller likevel at de skulle ønske at de hadde mer innsikt i eksamen slik at de kunne målrettet kursene i større grad, for eksempel gjennom å vite hva som bør vektlegges. Videre opplever mange av instruktørene at det er dumt at de ikke kan se hvem som har bestått eksamen, og at det dermed er vanskelig å følge opp disse.

Enkelte av aktørene vi har snakket med vurderer det som hensiktsmessig å innføre en praktisk del på eksamen, herunder en skyteprøve. Mange tror at dette kan bidra til bedre kompetanse hos de kommende jegerne. Andre aktører, særlig informanter i kommunene (og NJFF), forteller at de ikke ser det som hensiktsmessig å innføre en praktisk skyteprøve, ettersom dette vil bli svært ressurskrevende. Disse viser også til at innføring av skyteprøve vil kreve økt kompetanse hos prøvelederne, eller innleie av

kompetente ressurser som kan gjennomføre den praktiske delen. Flere trekker frem at det er mer effektivt dersom den praktiske delen holdes til kurset, slik som det er i dag. Enkelte peker på at dersom det skulle være en praktisk del på eksamen, vill det være gjennomførbart og hensiktsmessig om denne omhandlet sikker våpenhåndtering, og ikke skyting.

Fordeler og ulemper med skyteprøve på eksamen

Informantene har varierende synspunkter rundt innføring av praktisk skyteprøve på eksamen. Skyteprøve kan medføre økt kontroll av praktiske ferdigheter, men et slik krav vil også innebære økt ressursbruk.

Innføringen av en praktisk skyteprøve vil gjøre at jegerprøveeksamen i større grad ligner den svenske og den danske ordningen, hvor kandidatene må bestå en praktisk skyteprøve for å kvalifiseres som jegere. Mens kandidater i Sverige blir testet i deres skyteegenskaper, praktisk våpenhåndtering og avstandsbedømmelse er det lagt opp til at norske kandidater tilegner seg denne praktiske kunnskapen som del av det obligatoriske jegerprøvekurset.

Vi vurderer her fordeler og ulemper med å innføre en skyteprøve på eksamen, opp mot et sett med vurderingskriterier. Vurderingskriteriene vi benytter er:

Kontroll av praktiske ferdigheter: I hvilken grad innføring av en skyteprøve vil sikre at kandidater har nødvendige skyteferdigheter for å kunne bedrive sikker og human jakt.

Gjennomførbarhet/kostnadseffektivitet: I hvilken grad undervisningen er enkel og lite ressurskrevende å gjennomføre.

Begrense barrierer for å ta jegerprøven: I hvilken grad endringen vil redusere eller øke barrierene for å ta jegerprøven og bli jeger.

Tabell 3-4 gir en oppsummering av vår vurdering av innføring av skyteprøve som del av jegerprøveeksamen, sammenlignet med dagens ordning. Tabellen gir også oversikt over vurderingen av de ulike kriterienes betydning, det vil si i hvor stor grad de ulike kriteriene vektlegges i den samlede vurderingen. Høy vektlegging innebærer at kriteriet anses som viktig for jegerprøvens overordnede måloppnåelse, mens lav vektlegging innebærer at kriteriet anses som mindre viktig for ordningens måloppnåelse. Beskrivelse av kriterienes innhold og vurdering av kriteriene gis under tabellen.

Tabell 3-4: Vurdering av fordeler og ulemper med krav om skyteprøve på eksamen

Kriterium	Vekting	Tegnforklaring	
		Ingen grad	I betydelig grad
Kontroll av praktiske ferdigheter			
Gjennomførbarhet/kostnadseffektivitet			
Begrense barrierer for å ta jegerprøven			

Kontroll av praktiske ferdigheter

Skyteprøve på eksamen vil i større grad bidra til å kontrollere at de som blir jegere har nødvendige praktiske ferdigheter. Sett opp mot målene for jegerprøveordningen er dette et viktig kriterium. Det er imidlertid ikke alle som tar jegerprøveeksamen som har intensjon om å bli aktiv jeger. For disse kandidatene vil det være mindre viktig med praktiske ferdigheter. Det er også kandidater som ikke starter å jakte før flere år etter at de har bestått jegerprøven. For disse vil en skyteprøve som er gjennomført for flere år siden ha liten betydning. En skyteprøve vil heller ikke garantere at de praktiske ferdighetene opprettholdes hos kandidaten, sammenlignet med for eksempel storviltprøven som det er krav om å gjennomføre hvert år.

Dette kriteriet gis stor vekt, men ikke full, da vi anser våpensikkerhet som minst like viktig kunnskap som kandidatens skyteegenskaper.

Gjennomførbarhet/kostnadseffektivitet

Dersom det innføres en skyteprøve, vil dette innebære økt ressursbruk til gjennomføring av eksamen. Det vil også innebære at kommunene må tilknytte seg nødvendig kompetanse, dersom dette ansvaret også tillegges kommunene. I tillegg vil det innebære økte kostnader knyttet til leie av banen. Vi forventer ikke at dagens eksamensavgift vil være tilstrekkelig til å dekke merkostnaden en slik prøve vil innebære.

Vi anser gjennomførbart/kostnadseffektivt som viktig, men ikke like viktig som kontroll gitt jegerprøveordningens formål.

Begrense barrierer for å ta jegerprøven

Vi forventer at innføring av en skyteprøve vil øke barrieren for personer som ønsker å ta prøven. En slik prøve vil sannsynligvis både oppleves mer krevende for kandidaten og det vil bli dyrere for kandidater å ta eksamen, gitt Stortingets bestemmelse om at jegerprøveordningen skal være selvfinansierende. Vi

anser dette kriteriet som viktig, men ikke like viktig som kontroll gitt jegerprøveordningens formål.

Samlet vurdering

Samlet sett vurderer vi at innføring av skyteprøve som del av jegerprøveeksamen vil være ressurskrevende og at det ikke nødvendigvis gir sikkerhet for at kandidater har nødvendige praktiske ferdigheter. På bakgrunn av dette, anbefaler vi ikke å innføre skyteprøve som del av jegerprøveeksamen.

3.4.3 Samlet vurdering av faglig innhold og omfang, og forslag til endringer i dagens ordning

Generelt virker innhold og omfang i jegerprøveordningen å være tilstrekkelig for å sikre måloppnåelse. Utviklingen i samfunnet tilsier likevel at det kan være behov for å gjøre enkelte endringer i innrettingen av ordningen.

Økt tilbud av frivillige kurs og e-læringskurs

Etttersom en større og større andel av befolkningen bosetter seg og lever fjernere fra naturen, kan det også forventes at befolkningens kunnskap og kompetanse knyttet til jakt er avtagende. Dette kan tilsi at jegerprøveordningen blir desto viktigere for å sikre at samfunnet har tillitt til at jakt utøves på en sikker og human måte. Sentraliseringstrenden medfører også en økning i andelen kandidater med bakgrunn fra ikke-norsktalende land. Det kan dermed være flere kandidater som opplever utfordringer knytte til språk.

Overnevnte forhold kan tilsi at det er behov for å styrke mulighetene for videre opplæring etter endt kurs. Vi mener at det derfor kan være hensiktsmessig å utvide tilbudet av frivillig opplæringsmaterieell. På denne måten kan personer som har behov for mer opplæring få økt sin kompetanse, slik at de kan føle seg sikrere på egne jaktferdigheter. Det kan tenkes at det også vil være nyttig å tilby frivillige kurs i praktiske ferdigheter. Vi forventer imidlertid at dette vil være ressurskrevende og kostnadene ved slike

tiltak bør derfor vurderes nærmere opp mot nytten i form av økt grad av sikker jakt. Vi kjenner til at det i dag er lokale foreninger som tilbyr oppfølgingskurs for kandidater som ønsker det.

Mer praktisk innhold i kursene

Flere av informantene forteller at de opplever at deltakere på jegerprøvekurs har svakere kompetansegrunnlag i dag, sammenlignet med tidligere. Mange mener at økt praktisk trening kan bidra til økt kompetanse hos jegerne. En rapport fra 2023 finner at en barriere for å jakte etter å ha tatt jegerprøven, er at de har for liten praktisk erfaring og føler seg usikker (Zouhar & Andersen, 2023).

Dette tilsier behov for mer praktisk trening. Et alternativ for å sikre økt grad av praktiske ferdigheter, kan være å innføre mer praktisk innhold som del av det obligatoriske jegerprøvekurset. Med praktisk innhold mener vi både trening i våpenhåndtering, skytetrening, avstandsbedømmelse og/eller andre praktiske egenskaper som er nødvendig for å utøve sikker og human jakt. En slik endring forventer vi vil være mer gjennomførbart og kostnadseffektivt enn å innføre en praktisk prøve eller ren skyteprøve som del av jegerprøveeksamen. For å ikke øke barrierene knyttet til å ta jegerprøven gjennom å utvide kurset, kan en utvidelse av den praktiske delen kombineres med at en større del av teoridelen gjennomføres som e-læring. En slik endring mener vi kan bidra til ordningens formål.

Vi forventer at Miljødirektoratet i samarbeid med NaCL, NJFF og eventuelt et utvalg instruktører er best egnet til å vurdere hva en eventuell utvidelse av den praktiske delen av jegerprøven bør inneholde og hvilke deler av jegerprøvekurset som egner seg best for e-læring, samt hvilke deler av pensum som eventuelt bør suppleres med frivillige kurs.

3.5 Informasjonsflyt

Det er mange aktører i dagens ordning, med varierende grad av samarbeid og informasjonsflyt.

3.5.1 Aktørenes erfaringer

Generelt forteller våre informanter at de opplever informasjonsflyten mellom ulike aktører i ordningen som god. Samtlige forteller at de får tilgang til den informasjonen de trenger. Instruktører, kommuner og andre aktører forteller at det er enkelt å komme i kontakt med Miljødirektoratet dersom de har spørsmål om jegerprøveordningen. De får informasjon om tema som omhandler jakt og fangst, jegerprøven og hvem som arrangerer kurs gjennom temasidene til Miljødirektoratet, og har en kontaktperson som de kan kontakte ved behov. Det er mange som forteller at de generelt har lite kontakt med andre aktører, men at det heller ikke er behov for dette.

Studieforbundene har god kontakt med sine medlemsorganisasjoner. Studieforbundet som organiserer lokale jeger- og fiskerforeninger ønsker mer samarbeid med NaCL, for å få mer informasjon om instruktører som utdannes, slik at disse kan følges opp og tilknyttes foreninger. Det ønskes også kanaler og plattformer for samarbeid mellom studieforbundene, slik at de kan dele informasjon om hvordan de ulike studieforbundene jobber, for eksempel med stikkprøver og kontroll av kurs.

Kommuneansvarlige forteller stort sett om godt samarbeid med de lokale jeger- og fiskerforeningene som avholder kurs. Ofte samarbeider kommunen og kursholdere om samkjøring og informering om kurs og eksamen. I mange kommuner er det tett samarbeid med de lokale foreningene fordi kommunen ønsker å tilrettelegge for rekruttering av jegere. Kontakten og samarbeide fremstår i stor grad å være person-avhengig. Generelt virker det å være tettere kontakt i mindre kommuner, der jegermiljøet er mindre.

Samtlige av kommuneansvarlige forteller at de er svært fornøyd med Enovate som leverer den digitale løsningen. Det oppleves som god teknisk support og rask svartid dersom det oppstår tekniske utfordringer når kommunene skal gjennomføre eksamen. Mange forteller at dette har vært avgjørende for at omleggingen til den nye tekniske løsningen har vært vellykket, og har bidratt til at det i ettertid har blitt mindre ressurskrevende for kommunene. For personer som ønsker å bli jegere, virker det å være lite markedsføring av kurs. Det kan dermed være vanskelig for aktører som ikke kjenner jegermiljøet, å finne frem til kursholdere.

3.5.2 Samlet vurdering og forslag til forbedringer innenfor dagens modell

Vår vurdering er at informasjonsflyten i ordningen virker å være tilstrekkelig for at aktørene får den informasjonen de trenger. Det er imidlertid uheldig at mulige jegere opplever det som vanskelig å finne frem til informasjon om jegerprøven. Et forslag til forbedring innenfor dagens ordning er dermed å anbefale, eventuelt pålegge, kommunene å ha informasjon om jegerprøven på sine nettsider. Kommunene bør selv kunne velge hvordan de skal løse dette. For eksempel kan kommunene løse dette ved å ha informasjon om planlagte kurs på sine nettsider, kontaktinformasjon til lokale kursholderne eller kontaktinformasjon til den som er ansvarlig for jegerprøven i kommunen, slik at mulige deltakere kan kontakte disse for å få informasjon om kommende kurs eller henvises til rette vedkommende.

På denne måten kan det være enklere for personer å finne frem til informasjon, slik at mangel på informasjon ikke blir en barriere for å ta jegerprøven.

4. Referanser

Espedal, E. & Svedman, M., 2020. *Natur- og miljøbarometeret*, s.l.: Kantar.

Frivillighet Norge, 2023. *Frivillighetsbarometeret*, s.l.: s.n.

Kunnskapsdepartementet, 2021. *Forskrift om studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet*. s.l.:Kunnskapsdepartementet.

Miljødirektoratet, 2023. *Kommunerefusjon 2018-2022*, s.l.: Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet, 2023. *Studieplan for jegerprøvens obligatoriske kurs*. [Internett]

Available at: <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2020/juni-2020/studieplan-for-jegeprøvens-obligatoriske-kurs/>

Miljødirektoratet, 2023. *Studieplan for utdanning av jegerprøveinstruktører*. [Internett]

Available at: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/jakt-felling-og-fangst/jegeprøven/jegeprøveinstruktører/>

NaCL AS, 2015. *Å evaluere en solskinnshistorie - En evaluering av det obligatoriske jegerprøvkurset*, s.l.: s.n.

Norges Jeger- og Fiskerforbund, u.d. *Jegerprøven*. [Internett]

Available at: <https://www.njff.no/jegeprøven>

Sveriges Riksdag, u.d. *Jaktloven (1987:259)*, s.l.: s.n.

Zouhar, Y. & Andersen, O., 2023. *Rekruttering til jakt – en studie av passive jegere etter avlagt jegerprøve*, s.l.: NINA.

Vedlegg A Nærmere beskrivelse av jegerprøveordningen i Sverige og Danmark

Beskrivelsen av jegerprøveordningen i Sverige og Danmark er basert på offentlig tilgjengelig informasjon og vår forståelse av informasjon som er gitt gjennom intervjuer med relevante kontaktpersoner i Sverige og Danmark.

A.1 Jegerprøveordningen i Sverige

A.1.1 Organisering

Regelverket for viltforvaltning i Sverige er fastsatt i Jaktloven (1987:259) (Sveriges Riksdag, u.d.). Organiseringen av jegerprøveordningen i Sverige har vært uendret siden ordningen ble innført i 1985. Naturvårdsverket er forvaltningsmyndighet for jakt- og viltspørsmål, inkludert jegerprøveordningen.²

Ansvar for utdanning av jegerprøveinstruktører (prøveledere), inkludert gjennomføring av instruktørekamen er tillagt det Svenske Jägareförbundet og Jegernes Riksforbund. Organisasjonene utdanner rundt 30 nye prøveledere i året.

Prøvelederutdanningen består av en teoretisk del og en praktisk del. Den teoretiske delen inkluderer én til to dager med teoretisk opplæring. De har ikke noe innvirkning på den teoretiske prøven, men den praktiske prøven er mer skjønsmessig vurdert. Det er et betydelig antall prøveledere som utdannes hvert år i Sverige og det er i liten grad krav til instruktører som utdanner prøveledere. Vår informant peker på at dette gjør at det er vanskelig å kontrollere kvaliteten på utdanningen, og det er grunnlag for å tro at det er stor variasjon i kvaliteten.

Det siste året har rundt 12 000- 13 000 kandidater gjennomført en godkjent teoriprøve. Det er usikkert hvor stor andel av disse som blir aktive jegere. Å ta jegerprøven har blitt stadig mer populær de siste årene, særlig blant unge i alderen 14-15 år. En del yrkesfaglige videregående skoler har inkludert den teoretiske delen av jegerprøven som en obligatorisk del av undervisningen.

Den praktiske delen av prøven gjennomføres på skytebaner eid av ideelle foreninger som har inngått lokale avtaler med det Svenske Jegerforbundet om å tilrettelegge skytebanene for de som har lyst til å gjennomføre skyteprøven. Eier av skytebanen og

lokale instruktørene har ansvar for gjennomføring av den praktiske prøven.

De senere årene har det vært en økning i omfanget av kommersielle aktører som driver skytebaner. Disse har ofte moderne skytebaner med høy tilgjengelighet og en våpenbutikk tilknyttet skytebanen. De holder også jegerprøvekurs og gjennomfører prøver.

Enovate er leverandør av den digitale løsningen for gjennomføring av den teoretiske delen av jegerprøven i Sverige.

A.1.2 Finansiering

Utgangspunktet for det svenske jegereksamenssystemet er at den skal være selvfinansiert av prøveavgiften, som innebærer at det ikke skal være slik at aktører tjener penger på virksomhet knyttet til ordningen. Svenske Jägareförbundet og Jegernes Riksforbund får dekket kostnadene knyttet til opplæring av prøveledere, gjennom tilskudd fra Naturvårdsverket.

Jegerprøvekurs, apper, kursmateriell og lignende leveres på kommersielle vilkår.

Det er Naturvårdsverket som bestemmer prøveavgiften kandidatene må betale. Kandidaten betaler 500 SEK til prøvelederen for å gjennomføre den teoretiske eksamen. 420 SEK av eksamensavgiften går til Naturvårdsverket, mens Skytterforeningen mottar 80 SEK som skal dekke kostnadene i forbindelse med gjennomføring av prøven. En stor del av skytterforeningenes arbeid dekkes gjennom frivillighet. I tillegg til kostnadene tilknyttet teoriprøven, må kandidatene betale for den praktiske prøven. Kostnaden for å gjennomføre den praktiske prøven med hagle er 400 SEK og 250 SEK for prøve med rifle. Prøvelederne beholder en større andel av avgiften fra den praktiske prøven.

A.1.3 Faglig innhold og omfang

For å få jaktlisens i Sverige må kandidater bestå både en teoretisk og en praktisk prøve. Teoriprøven må være godkjent før kandidaten kan gjennomføre den praktiske prøven. Det er ingen krav om obligatoriske årlige skyteprøver etter at kandidaten har bestått den teoretiske og praktiske prøven, og oppnådd jaktlisens.

² Naturvårdsverket er et myndighetsorgan med ansvar for forvaltning og koordinering av miljøarbeidet i Sverige, herunder blant annet jakt og viltforvaltningen.

Naturvårdsverket ansvarsområde kan sammenlignes med Miljødirektoratets ansvarsområde, selv om disse ikke er helt sammenfallende.

Det stilles ingen krav til kandidaten i forkant av den teoretiske prøven, verken deltagelse på kurs eller pensum som skal være gjennomgått. Kandidater står fritt til å velge hvordan vedkommende ønsker å tilegne seg nødvendig kunnskap.

Det svenske jegerforbundet selger to teoribøker, og en rekke frittstående aktører tilbyr opplæringsmaterieell gjennom apper med pensum og øvingsspørsmål. Vår informant anslår at rundt 60 til 80 prosent av kandidatene som tar jegerprøven går til anskaffelse av én av jegerforbundets teoribøker.

Naturvårdsverket har ansvar for å utarbeide den teoretiske prøven. Denne utarbeider myndighetene i dialog med de to største jegerorganisasjonene i Sverige (Svenske Jägareförbundet og Jegerens Riksförbund).

Frem til 2005 bestod teorieksamen av to teoretiske deler. I dag består prøven av én teoretisk del. I mars 2021 ble prøven digitalisert. Dagens prøve tar utgangspunkt i 500 prøvespørsmål, hvor hver eksamenskandidat får 70 av disse tilsendt til sin smarttelefon eller nettbrett. For å få bestått må kandidaten ha svart riktig på 60 av 70 spørsmål. Dersom kandidaten ikke består, kan kandidaten ta prøven på nytt når den måtte ønske, tidligst dagen etterpå.

Resultater fra jegerprøveeksamen i Sverige viser en høy strykprosent blant unge under 18 år. Vår informant viser til at dette kan henge sammen med at det er en økende andel unge, mindre studiersterke kandidater som tar jegerprøven ettersom flere skoler har dette som en del av den obligatoriske undervisningen. Mangel på motivasjon og leseferdigheter kan dermed være med på å forklare utviklingen. I tillegg er det stadig flere fra storbymiljøer som tar jegerprøven. De har ofte mindre forkunnskap om økologi, dyr og natur, og kan dermed ha et mer krevende løp for å tilegne seg nødvendig kunnskap for å kunne bestå teorieksamen.

Diskusjon om vanskelighetsgraden i teorieksamenen har bidratt til at Naturvårdsverket oppnevnte et utvalg som skulle kvalitets sikre prøvespørsmålene og formuleringer/språk. Vår informant viser til at denne gjennomgangen har ført til at formuleringen av eksamensspørsmål har blitt bedre.

Den praktiske delen av jegerprøven i Sverige tester kandidaten i våpensikkerhet, treffsikkerhet og avstandsbedømmelse. I den praktiske prøven kan kandidatene velge å gjennomføre tre ulike delprøver; hagle, kulegevær eller høgsvilt. For å jakte de største dyrene med kraftigst våpen må kandidaten bestå høgsvilt-prøven.

A.2 Jegerprøveordningen i Danmark

A.2.1 Organisering

Jakt og viltforvaltningen i Danmark er regulert i Lov om jakt og viltforvaltning (Nr. 269). Miljøstyrelsen har det overordnede ansvaret for jegerprøveordningen i Danmark. Myndighetene, ved Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen, utarbeider eksamen. Instruktørene skal i utgangspunktet ikke ha kjennskap til eksamensspørsmålene, men vår informant viser til at dette likevel ofte er tilfellet.

For å utdanne instruktører i Danmark kreves det godkjenning fra Miljøstyrelsen. Det er to aktører som utdanner instruktører i Danmark. Én av disse får årlig tilskudd fra staten på fire millioner danske kroner for utdanning av instruktører. Tildeling av tilskudd til utdanning av instruktører er basert på en offentlig anbudskonkurranse. Andre aktører kan søke om å få tilby instruktørutdanning, men mottar ikke tilskudd for dette.

Instruktørkurset har en varighet på seks dager. På årsbasis er det rundt 30-40 instruktører som blir utdannet. Det er registrert rundt 600 instruktører og rundt 300 av disse er aktive på årsbasis. Instruktørene deltar på oppdateringskurs hvert femte år. Miljøstyrelsen kontrollerer undervisningen, og arrangerte senest i 2019 et etterutdanningskurs for instruktører.

Naturstyrelsen avholder teoriprøven på vegne av Miljøstyrelsen. Det Danske Jegerforbundet og Naturstyrelsen har ansvaret for de ulike skyteprøvene avhengig av våpen, og gjør dette på oppdrag for Miljøstyrelsen.

Det er ingen krav som begrenser hvem som kan holde jegerprøvekurs i Danmark. Jegerprøveordningen har som følge et større innsalg av kommersielle aktører enn i Norge. Tidligere var det utelukkende hos foreninger at kandidatene tok utdanningen til jegerprøven. Vår informant forteller at det i dag er rundt 40 til 60 prosent av kandidatene som gjennomfører utdanningen hos kommersielle aktører. Det er primært tre slike jaktfirmaer som tilbyr jegerprøveutdanning.

Det danske jegerforbundet mottar tilskudd fra staten til å utdanne instruktører, herunder årlig tilskudd på 4 millioner DKK. Prisen for å delta på kurs er mellom 3 000 – 5 000 DKK, og prisen for å ta eksamen er 310 DKK.

A.2.2 Faglig innhold og omfang

I likhet med jegerprøveordningen i Sverige, må kandidater bestå både en teoretisk og en praktisk jegerprøve. De må i tillegg bestå en skyteprøve med

våpenet de ønsker å bruke til jakt, for å kunne drive med aktiv jakt. Den praktiske prøven stiller krav til at kandidatene viser sikker våpenhåndtering.

Instruktørene har ansvar for gjennomføring av jegerprøvekurs. Kurset er obligatorisk og består av 20 timer fordelt ut over fire dager med fem timer hver dag. To dager er satt av til å gjennomgå teori og to dager til praksis. Vår informant forteller at det generelt er få føringer for innholdet og struktur i kursene.

Vår informant forteller at jegerprøveordningen i all hovedsak er velfungerende. Samtidig består jegerprøvekursmarkedet av flere aktører, slik at markedet er påvirket av konkurranse. Vår informant forteller om en utvikling i retning av at aktører holder kurs med minimumspensum, for å minimere kostnadene og dermed prisene. Det er også mange aktører som søker om innsyn i den teoretiske delen av eksamen, ettersom dette er mulig gjennom offentlig lovgivning, og bruker denne informasjonen til å spisse innholdet i kursene til eksamensspørsmålene.

Eksamen er todelt og består av en teoridel og en praktisk del. Den teoretiske delen består av 40 spørsmål, hvorav kandidater må svare riktig på 36 av disse for å bestå. Teoriprøven gjennomføres på papir. Dette gjør at det er ressurskrevende å endre eksamensspørsmålene regelmessig. En konsekvens av dette er at instruktører ofte kan ha kjennskap til eksamensspørsmålene, og kan tilpasse kursundervisningen deretter.

Også i Danmark er det en sentraliseringsutvikling, med en befolkning som i mindre grad har kjennskap til natur og jakt. Vår informant forteller om svakere kompetansegrunnlag blant kandidater. Denne utviklingen kan tilsi behov for flere antall obligatoriske kurstimer, for å sørge for at strykprosenten ikke blir uforholdsmessig høy. Det kan også øke effektiviteten i gjennomføringen, dersom det innføres elektronisk teoriprøve.

Den praktiske prøven gjennomføres på skytebane. Formålet med den praktiske prøven er at kandidatene skal vise at de mestrer sikker våpenhåndtering og har riktig avstandsbedømmelse ved skyting. Etter den praktiske prøven er gjennomført, må kandidatene gjennomføre en skyteprøve med det våpenet vedkommende planlegger å bruke til jakt. Det er skyteprøver for hagle, rifle og bue. Det er også en egen prøve for jakt på rovfugl. For hagl og rifle behøver kandidaten kun å bestå skyteprøven én gang, men for bue er det krav om å bestå skyteprøven hvert femte år.

Kandidater har tre forsøk på å bestå jaktprøven, både den teoretiske og den praktiske prøven. Disse tre forsøkene gjelder innen 18 måneder fra den datoen instruktør har meldt inn gjennomført jegerprøvekurs. Etter dette må personen gjennomføre det obligatoriske kurset på nytt før kandidaten kan melde seg opp til eksamen. Skyteprøven har ingen grense for antall forsøk.

Vedlegg B Beskrivelse av utvalgte sertifiseringsordninger

B.1 Båtførerprøven

B.1.1 Regelverk

Båtførerprøven er obligatorisk for alle som er født 01.01.1980 eller senere, som ønsker å kjøre båt av en viss størrelse (RS, 2023). Båtførerprøven kan avlegges fra fylte 14 år, men beviset utstedes ved fylte 16 år. Beviset gjelder dersom en person skal føre fritidsbåt med lengde på over 8 meter og/eller har motor på mer enn 25 hestekrefter, og gjelder for førere av båter på inntil 15 meter. Fra 01.06.2023 er det påbudt høyhastighetsbevis for å føre båt som går i 50 knop eller mer. Sjøfartsdirektoratet er ansvarlig myndighet.

B.1.2 Organisering og gjennomføring

Båtførerprøven består i hovedsak av kurs og én eksamen, som er uavhengige av hverandre. Kurset er digitalt eller klasseromsbasert, eller eventuelt selvstudium. Klasseromskurset er kun teoretisk, og blir ledet av erfarne instruktører. Tall fra Norsk Test fra 2019 viser at 82 prosent benytter seg av klasseromskursene, 7 prosent nettkurs, 8 prosent selvstudie og 3 prosent annet (Fritidsbåtskonferansen Hagesund 2019, tall fra Norsk Test).

B.1.3 Faglig innhold og omfang

Pensum til båtførerprøven består av fire hovedelementer:

1. Sjømannskap
2. Lover og regler
3. Navigasjon og kartlesing
4. Spesielt viktige emner

Spørsmål knyttet til del 4 vektlegges i større grad enn de andre delene. Den avsluttende teorieksamenen må avlegges ved et godkjent testsenter. I forkant av eksamen må personen registrere seg, laste opp bilde og betale eksamensavgift på Båtførerregisteret.

Eksamen består av 50 spørsmål, og har en varighet på maksimalt 60 min. For å bestå eksamen, krever det minst 80 prosent godkjent på hele prøven, og 80 prosent på del 4. Eksamensresultater fra 2018 viser en strykprosent på 21 prosent, hvorav 39 prosent av disse stryker grunnet dårlige resultater på del 4 («spesielt viktige emner») (fritidsbåtskonferansen Hagesund 2019, tall fra Norsk Test).

B.1.4 Oppsummering

Til felles for båtførerprøven og jegerprøven, er at eksamen er bygget opp på en måte som skal dekke en rekke tema av betydning for å drive med sikker og

god praksis. Disse temaene skal dekkes i en teoretisk eksamen som tas ved et godkjent testsenter. Verken båtførerprøven eller jegerprøven inkluderer en praktisk prøve som en del av kravene.

B.2 Luftsportsforbundets sertifisering

B.2.1 Regelverk

Luftsportsforbundet inkluderer ulike luftsportsaktiviteter hvorav det til enhver aktivitet er tilknyttet ulike sertifikater. Sertifikatet for privatflygere, PPL(A), gir personer mulighet til å fly i privat sammenheng, enten med eget fly eller gjennom en flyklubb. Den tillater ikke kommersiell flygning. Sertifikatet for privatflygere åpner opp for påbygging med flere rettigheter. Det er ingen aldersgrense for å ta flytimer, men soloflygning krever at kandidaten er fylt 16 år. For å få utstedt PPL(A) må flygeren ha fylt 17 år.

B.2.2 Organisering og gjennomføring

Et PPL(A)-sertifikat har i seg selv ikke en utløpsdato, men rettighetene tilknyttet sertifikatet har en viss varighet. Sertifikatet kan opprettholdes ved å fly et tilstrekkelig antall timer i løpet av en viss tidsperiode, og gjennom å gjennomføre ulike ferdighetskontroller. Instruktørene som arrangerer sertifiseringen har trafikkflygerutdanningen i bunn, og det arrangeres årlige oppdateringsseminarer. Instruktørstatus kan ved gjentatte eller grove avvik endres eller inndras. Instruktører som ikke følger prosedyrene, vil også bli revurdert.

B.2.3 Faglig innhold og omfang

Sertifiseringen krever bestått teorikurs og praktisk opplæring. Teorikurs kan være klasseromsundervisning eller fjernundervisning. Det består av ni fag, og pensum er definert etter retningslinjene til European Union Aviation Safety Agency:

1. Luftfartslovgivning og lufttrafikkjenesteprosedyrer
2. Menneskelig ytelse
3. Meteorologi
4. Kommunikasjon
5. Flyteori
6. Operasjonelle prosedyrer
7. Ytelser og planlegging
8. Luftfartøylære
9. Navigasjon

Det er en eksamen som tester kandidatens teoretiske ferdigheter, og denne består av flervalgsoppgaver, med 20 spørsmål per fag. Kandidater må ha minst 75

prosent riktig svar for å bestå. Eksamen gjennomføres ved Statens Vegvesens trafikkstasjoner, som tilbyr teorieksamen.

Den praktiske delen av opplæringen innebærer flygning, og kan begynne når eleven har fått elevbevis og er medlem av en flyklubb (og dermed medlem av Norges Luftsportsforbund). Flygningen må gjennomføres med instruktør. Undervisningen er delt opp i blokker med ulikt fokus. Til sammen må eleven ha minimum 45 timer flygning for å oppnå sertifisering. Det er avsluttet med en ferdighetsprøve.

B.2.4 Oppsummering

Sertifiseringen for PPL(A) har en rekke fellestrekk med jegerprøven, deriblant omfang og fordeling av tema i pensum. En teorieksamen hos et godkjent testsenter skal teste kandidatens kunnskaper i disse temaene. I begge ordningene må kandidaten gjennomgå et visst antall timer praktisk opplæring med en instruktør. Her skiller PPL(A)-sertifiseringen seg fra jegerprøven, ettersom kandidaten må gjennomføre en ferdighetsprøve for å oppnå lisens. I likhet med at jegerprøvekurs kan gjennomføres hos lokale kursarrangører, kan kandidater oppnå PPL(A)-sertifisering gjennom lokale flyskoler.

B.3 Dykkersertifisering

B.3.1 Regelverk

Dykkersertifisering er basert på en trinnvis kunnskapstest som blir løpende arkivert. Dette innebærer at kandidatene gjennomfører et kurs og har en test for å teste kunnskapen i kursets tema, før kandidaten går over til neste kurs med nytt tema. Grunnkurset i dykking, CMAS P1, gjør personen sertifisert for dykking ned til 20 meter, og er verifisert over hele verden. Personen må ha fylt 14 år for å oppnå dykkersertifisering og må være helsemessig skikket til dykking. Grunnkurset følger CMAS internasjonale standard og Norske regler for utdanning av dykkere.

B.3.2 Organisering og gjennomføring

Dykkersertifisering kan tas gjennom klubber og skoler som er tilknyttet Norges dykkerforbund (NDF). Instruktørene som leder kurset skal være autorisert av Norges Dykkerforbund (NDF). Denne autorisasjonen har en varighet på fem år og må så fornyes. For å beholde autorisasjonen må instruktørene være aktive som dykkere og instruktører.

B.3.3 Faglig innhold og omfang

Grunnkurset består av tre hovedelementer:

10. Teoretisk kunnskap
11. Forberedende trening i basseng/skjermet vann
12. Sjødykking/ erfaringsdykking

Grunnkurset går normalt over to helger og totalt fem sammenhengende dager (hvor to kvelder regnes som en dag). Teoriundervisningen kan gjennomføres som et elektronisk kurs, i samråd med dykkerskolen eller instruktøren. Totalt er teoriundervisningen på 20 timer, og avsluttes med en flervalgseksamen siste undervisningstime. Teorieksamen må være fullført og bestått før sjødykkingen starter. Grunnkurset inkluderer seks dykk.

B.3.4 Oppsummering

I likhet med jegerprøven, består dykkersertifisering av både en teoretisk og en praktisk del.

Dykkersertifisering består derimot i mye større grad av en periodevis og stegbasert kunnskapstest, hvor teorien må være bestått før den praktiske delen kan begynne. Det er samtidig rom for å ta teoridelen som et elektronisk kurs for å oppnå lisensen i dykking. I likhet med at jegerprøvekurs arrangeres av lokale kursarrangører, kan dykkerlisensen tas gjennom lokale klubber og skoler, som alle er tilknyttet NDF.

B.4 Kjøreopplæring

B.4.1 Regelverk

Kjøreopplæring av personbil B gjennomføres gjennom trafikkskoler godkjent av Statens Vegvesen.

B.4.2 Faglig innhold og omfang

Opplæringen består av seks obligatoriske trinn:

1. Trafikalt grunnkurs
2. Grunnleggende opplæring
3. Trafikal del
4. Avsluttende opplæring
5. Teoriprøve
6. Oppkjøring

Trafikalt grunnkurs kan tas i det eleven fyller 15 år. Dette er et obligatorisk kurs med en varighet på 17 timer som skal gi grunnleggende forståelse for hva det innebærer å være fører. Kurset må gjennomføres før eleven kan ta kjøretimer eller øvelseskjøre.

Den grunnleggende opplæringen, den trafikale delen og den avsluttende opplæringen kan skje på en trafikkskole, privat eller en kombinasjon. Det stilles ikke krav på antall timer, dette varierer heller etter behov. Etter trinn to og tre blir det vurdert om eleven skal gå videre til neste trinn. Trinn tre inkluderer i tillegg et obligatorisk sikkerhetskurs på øvingsbane med varighet på fire timer, og trinn fire inkluderer obligatorisk sikkerhetskurs på vei med varighet på 13 timer. Sistnevnte er delt opp i fire deler:

1. Bilkjøringens risiko
2. Kjøring i landeveismiljø
3. Avsluttende kjøring i trafikken
4. Refleksjon og oppsummering

For å ta førerkortet må eleven bestå en teoriprøve og en praktisk oppkjøring. Teoriprøven består av 45 spørsmål som må besvares i løpet av 90 minutter, med en margin på 38 riktige for å bestå. Oppkjøringen har en varighet på 65-75 minutter og er tredelt:

1. Klargjøring av kjøretøyet
2. Sikkerhetskontroll
3. Kjøring

Tall for 2022 fra Statens Vegvesen viser at 59 prosent består den teoretiske prøven og 76 prosent består den praktiske prøven.

B.4.3 Oppsummering

Kjøreopplæring er, i motsetning til jegerprøven, satt sammen av en rekke trinn. Disse trinnene består i likhet med jegerprøven av både en teori- og en praktisk del. Dette skal sikre at kandidaten har tilstrekkelig kunnskap til å drive med aktiviteten. Hvorav jegerprøven ikke inkluderer en praktisk prøve for å anskaffe seg jaktlisens, må kandidaten som skal ta førerkortet bestå både en teoriprøve og en praktisk eksamen.

www.osloeconomics.no

E-post og telefon:
post@osloeconomics.no
+47 21 99 28 00

Besøksadresse:
Klingenberggata 7
0161 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo